

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Sociologiska institutionen

Attityder till arbetslösa
- en studie av bakomliggande faktorer

Examensarbete i sociologi 15 hp,

Erik Joas

Handledare: Stefan Schedin

Januari 2008

Abstract

Titel : Attityder till arbetslösa

Författare : Erik Joas

Handledare : Stefan Schedin

Examinator :

Typ av arbete : Examensarbete i sociologi

Tidpunkt : Januari, 2008

Syfte och frågeställningar: Studien syftar till att undersöka vilka bakomliggande faktorer det finns för attityder till arbetslösa och hur dessa har förändrats under perioden 1986-2002. Utgångspunkten är att undersöka vilken inverkan politiska sympatier, erfarenhet/kontakt med arbetslöshet och reell arbetslöshet har på attityderna till arbetslösa. Den huvudsakliga frågeställningen är vilka samband man kan se mellan dessa tre variabler och attityder till arbetslöshet.

Metod och material: Studien bygger på statistiska analyser av studierna *Åsikter om den offentliga sektorn 1986* samt *Åsikter om den offentliga sektorn och skatterna 1992, 1997 och 2002*. Logistisk regression har varit den statistiska metoden som använts för analysen.

Huvudresultat: Resultaten visar att erfarenhet och kontakt med arbetslöshet till viss del har samband med attityder till arbetslösa. Den viktigaste faktorn bakom attityderna är dock politiska sympatier. Respondenter med borgerliga partisympatier instämmer i mycket högre grad till att arbetslösa skulle vara arbetsovilliga i jämförelse med respondenter ur vänsterblocket och respondenter utan partipolitiska sympatier. Under tidperioden som studerats har negativa attityder till arbetslösa gått ned när arbetslösheten varit hög.

Nyckelord : arbetslösa, attityder, Allport, arbetslöshet, kontakt.

Innehållsförteckning

1. Inledning, syfte och problemformulering	6
1.1 Inledning	6
1.2 Arbetslöshet och dess inverkan på individen	7
1.3 Syfte och problemformulering	7
2. Teori och metod	10
2.1.1 Tidigare forskning om attityder till arbetslösa	10
2.1.2 Teori	15
2.1.3 Teorins användning i studien	17
2.2 Material, metod och operationalisering	18
2.2.1 Material och bortfallsanalys	18
2.2.2 Bortfallsanalys	19
2.2.3 Operationalisering av variabler	19
2.2.4 Metod	21
3. Resultat av statistisk analys	23
3.1 Analys av variablerna <i>kontakt/erfarenhet av arbetslöshet</i> och <i>politisk sympati</i>	23
3.1.2 Resultat av trivariat analys	27
3.1.3 Resultat av multipel logistisk regression	31
3.2. Reell arbetslöshetsnivå och attitydförändringar över tid	32
4. Slutsats, diskussion och sammanfattning	34
4.1 Teoretisk analys av statistiska modeller	34
4.2 Sammanfattning, diskussion och idéer inför framtida studier.	38
Litteraturförteckning	42

Tabell- och diagramförteckning	s.
Tabell 1 <i>Åsikter om den offentliga sektorn 1986</i> svar till (%) påståendet ”Många av de som får arbetslöshetsersättning skulle kunna få ett arbete om de bara ville”	25
Tabell 2 <i>Åsikter om den offentliga sektorn och skatterna 1992</i> svar till påståendet ”Många av de som får arbetslöshetsersättning skulle kunna få ett arbete om de bara ville” i procent.	25
Tabell 3 <i>Åsikter om den offentliga sektorn och skatterna 1997</i> svar till påståendet ”Många av de som får arbetslöshetsersättning skulle kunna få ett arbete om de bara ville” i procent.	26
Tabell 4 <i>Åsikter om den offentliga sektorn och skatterna 2002</i> svar till påståendet ”Många av de som får arbetslöshetsersättning skulle kunna få ett arbete om de bara ville” i procent.	26
Tabell 5. Resultat av enkel univariat logistisk regression för datamaterialet 1986-2002 variabel för variabel. Oddskvoter till att instämna i påståendet ”Många arbetslösa skulle kunna få ett jobb om de bara ville”	27
Tabell 6. <i>Åsikter om den offentliga sektorn och skatterna 1992</i> Andelar (%) samt oddskvoter av arbetslösa och icke-arbetslösas som instämmer i påståendet att ”Många av de som får arbetslöshetsersättning skulle kunna få ett arbete om de bara ville” med partisynpati som kontrollvariabel.	29
Tabell 7. <i>Åsikter om den offentliga sektorn och skatterna 1997.</i> Andelar (%) samt oddskvoter av de som har egen erfarenhet av arbetslöshet minst en månad de senaste tre åren som instämmer i påståendet att ”Många av de som får arbetslöshetsersättning skulle kunna få ett arbete om de bara ville” med partisynpati som kontrollvariabel.	29
Tabell 8. <i>Åsikter om den offentliga sektorn och skatterna 1997.</i> Andelar (%) samt oddskvoter av de som har familj eller vänner som har varit arbetslösa minst en månad de senaste tre åren som instämmer i påståendet att ”Många av de som får arbetslöshetsersättning skulle kunna få ett arbete om de bara ville” med partisynpati som kontrollvariabel.	30
Tabell 9. <i>Åsikter om den offentliga sektorn och skatterna 1997.</i> (%) Andelar samt oddskvoter av de som har ganska stor eller mycket stor sannolikhet och ganska liten eller mycket liten sannolikhet att bli arbetslösa inom de närmsta åren och som instämmer i påståendet att ”Många av de som får arbetslöshetsersättning skulle kunna få ett arbete om de bara ville” med partisynpati som kontrollvariabel.	30
Tabell 10. <i>Åsikter om den offentliga sektorn och skatterna 2002</i> (%) Andelar samt oddskvoter av arbetslösa och icke-arbetslösas som instämmer till i påståendet att ”Många av de som får arbetslöshetsersättning skulle kunna få ett arbete om de bara ville” med partisynpati som kontrollvariabel.	30
Tabell 11. <i>Åsikter om den offentliga sektorn och skatterna 2002.</i> (%) Andelar samt oddskvoter av de som har varit arbetslösa minst en månad de senaste tre åren som instämmer i påståendet att ”Många av de som får arbetslöshetsersättning skulle kunna få ett arbete om de bara ville” med partisynpati som kontrollvariabel.	30

Tabell 12. Åsikter om den offentliga sektorn och skatterna 2002. (%) Andelar samt oddskvoter av de som har familj eller vänner som har varit arbetslösa minst en månad de senaste tre åren som instämmer i påståendet att ”Många av de som får arbetslöshetsersättning skulle kunna få ett arbete om de bara ville” med partisympati som kontrollvariabel.	31
Tabell 13. Åsikter om den offentliga sektorn och skatterna 2002. (%) Andelar samt oddskvoter av de som har ganska stor eller mycket stor sannolikhet och ganska liten eller mycket liten sannolikhet att bli arbetslösa inom de närmsta åren och som instämmer i påståendet att ”Många av de som får arbetslöshetsersättning skulle kunna få ett arbete om de bara ville” med partisympati som kontrollvariabel.	31
Tabell 14 Multipla logistiska regressionsmodeller med <i>missbruk av</i> <i>arbetslöshetsersättningen</i> som beroende variabel, material från 1986, 1992, 1997 och 2002 presenterat i oddskvoter.	32
Diagram 1 Förändring av attityder till arbetslösa och reell arbetslöshet	33
Diagram 2 Förändring i de olika politiska grupperna	33
Tabell 15. Förklaring till variabel <i>sammanslagning av signifikanta förutsättningar</i> samt andelar (%) i datamaterialen från 1997 och 2002 som instämmer i påståendet om arbetslösas missbruk av arbetslöshetsförsäkringen.	36
Tabell 16. Förklaring till variabel <i>sammanslagning av signifikanta förutsättningar</i> samt en logistisk regression med oddskvoter från datamaterialen från 1997 och 2002, beroende variabel är <i>attityder till arbetslösa</i> .	37

1. Inledning, syfte och problemformulering

1.1 Inledning

Arbetslöshetsproblematiken har under lång tid setts som en central fråga i det moderna samhället. Vem som är ansvarig för arbetslösheten är inte någon fråga som fått ett klart och tydligt svar. Uppfattningar om samhällets ansvar kontra individens ansvar för arbetslösheten är något som i mångt och mycket styrs av personliga värderingar. Arbetslösheten är dock ett fenomen som är sammankopplat med många negativa konsekvenser inte bara för individen utan också för samhället. I den politiska debatten har detta varit och är fortfarande mycket tydligt, inte minst i valet 2006. Frågor om utanförskap, incitament till arbete och liknande arbetslöshetsrelaterade frågor florerar både i den politiska och i den större samhälleliga debatten.

Arbetslösa är på många sätt en utsatt grupp. Det finns ett flertal studier som tecknar en bild av vilka negativa effekter arbetslöshet kan ha på den arbetslösa individen. Arbetslöshet leder i många fall till både fysiskt och psykiskt negativa konsekvenser. De arbetslösa upplever ofta hur de ses som lata eller inkompetenta och att deras individuella tillkortakommanden får förklara arbetslösheten. Denna uppfattning har en stark politisk dimension i det att den tar avstamp i den tidigare nämnda uppdelningen av ansvar inför arbetslösheten mellan individen och samhället och mycket politisk debatt handlar i stor utsträckning om samhällets ansvar för de arbetslösa och hur fler ska komma i arbete.

Uppfattningar kring ansvarsfrågan är den centrala problematiken i uppsatsen och den söker de determinanter som ligger bakom och påverkar attityder som rör den arbetslösa individens ansvar för arbetslösheten. Syftet är således att söka de bakomliggande faktorerna till uppfattningar om de arbetslösa.

Studien har tre olika förklaringsvariabler som kommer att studeras, ställas mot varandra och integreras för att försöka förstå de attityder som finns till de arbetslösa och särskilt vilket ansvar de arbetslösa själva anses ha för sin arbetslöshet. Dessa tre variabler är reell arbetslöshet, politisk uppfattning och egna erfarenheter av arbetslöshet eller kontakt med arbetslösa. Dessa variabler är självklart inte frikopplade från varandra eller ens de enda som skulle kunna förklara attityder till arbetslösa. Tillsammans ger de dock en klarare bild av hur skillnader i attityder till arbetslösa kan förklaras.

Studien bygger på statistiska analyser av studierna *Åsikter om den offentliga sektorn 1986* samt *Åsikter om den offentliga sektorn och skatterna 1992, 1997 och 2002*.

1.2 Arbetslöshet och dess inverkan på individen

Arbetslöshet skiljer arbete från icke-arbete och som negation till betalt arbete förstärker det den centrala ställning som betalt arbete har till alla andra former av sysselsättning. Arbetslösheten är inte heller jämnt fördelad inom populationen. Etniska, klassmässiga, köns- och ålderskillnader påverkar fördelningen av arbetslösheten. Effekterna på individen kan vara mycket negativa, särskilt vid långtidsarbetslöshet, både i form av försämrad psykisk och fysisk hälsa men även lägre samhällsstatus.¹

Att arbetslösa upplever skam som grundar sig i nedvärderande attityder är något som är väldokumenterat². Denna stigmatisering kan leda till både fysisk och psykisk ohälsa. Såväl en individs relation till sina vänner som till myndigheter och andra maktutövare påverkas av arbetslösheten och leder i båda fallen till ett både upplevt och reellt underläge. Det är allmänt känt att grupper som befinner sig längre ner i den sociala hierarkin löper större risk att drabbas av psykosomatiska besvär, psykiska besvär och sjukdomar. Skamkänslorna är knutna till både de ekonomiska svårigheterna och känslan av att inte uppfylla olika sociala förväntningar. Framst kanske skammen hänger samman med ett socialt stigma. Känslan av att bli betraktad som mindre kunnig eller lat, att ständigt känna sig underlägsen och nedvärderad i möten såväl med människor som med myndigheter, institutioner eller auktoriteter skapar en grogrund för skamkänslor, vilka kan ge psykiska besvär till följd.³

Arbetslöshet är heller inget som begränsar sig till individens välmående utan är också något som påverkar den arbetslöses omgivning. Ströms studie från 2005 visar på en stor inverkan på familjen när en eller flera familjemedlemmar är arbetslösa. Arbetslösheten påverkar arbetsfördelningen i hemmet, den arbetslösa parten gör mer hemarbete (kön är dock fortfarande den säkraste prediktorn för hemmets arbetsfördelning). Risken för olycksfall ökar också för barn med arbetslösa föräldrar och detta verkar inte enbart bero på alkoholkonsumtion, finansiella problem eller föräldrarnas minskade välmående.⁴

1.3 Syfte och problemformulering

Min studie kommer att utgå från den allmänna opinionens syn på de arbetslösa och mer specifikt de attityder som finns om deras vilja till arbete. I de undersökningar som jag kommer att studera återkommer påståendet *Många av dem som får arbetslöshetsersättning*

¹ Grint (2005), s. 37-40

² se t.ex. Starrin & Jönsson (1998), Ström (2005)

³ Starrin & Jönsson (1998) s. 106

⁴ Ström (2005), s. 233-40

skulle kunna få ett arbete om de bara ville. Respondenterna får svara antingen att de *instämmer helt, instämmer delvis, tar avstånd delvis* eller *tar avstånd helt*. Detta påstående är utgångspunkten för min analys då det formulerar en uppfattning om arbetslösa som lata och ovilliga att arbeta. Påståendet har analyserats i ett flertal studier i Sverige och mycket av min analys kommer att referera till flera av dessa arbeten.

Den negativa uppfattningen av arbetslösa är inte sprungen ur tomma intet och heller inte jämnt fördelad över populationen⁵. Syftet med nuvarande studie blir således att kartlägga dessa attityders utbredning och fördelning, att förklara vilka variabler som kan determinera negativa attityder till arbetslösa och kartlägga attitydernas styrka utifrån en statistisk modell. Hur mönster framträder både över tid och i olika grupper av populationen. I inledningen nämns de tre variablerna som kommer att fokuseras på: reell arbetslöshet, erfarenheter/kontakt med arbetslöshet och politisk övertygelse. Dessa variablers betydelse för undersökningen kommer att förklaras utförligare i texten som följer.

Tidigare studier har visat att egen erfarenhet av arbetslöshet har en signifikant betydelse för uppfattningen av arbetslösa i Sverige. Negativa eller stigmatiserande attityder är, inte helt oväntat, inte lika vanliga hos folk som är arbetslösa. Också respondenter som är oroliga för att själva riskera att blir arbetslösa är mindre negativa i sina attityder till arbetslösa. Tidigare forskning visar alltså att erfarenhet eller kontakt med arbetslöshet har en avgörande effekt på vilka uppfattningar man har om arbetslösa i stort. Min studie försöker problematisera detta genom att undersöka de erfarenhets- och kontaktbaserade variablerna och undersöka dem över tid (1986-2002) för att upptäcka möjliga förändringar i attityder och samband mellan erfarenhet/kontakt och attityder till arbetslösa.

Vilken effekt kan politiska uppfattningar ha på attityder till arbetslösa? Jag kommer här att inrikta mig på skillnaden mellan de politiska blocken. Tidigare studier har gett resultat som tyder på att politiskt influerade stereotypa uppfattningar om arbetslöshet och arbetslösa var resistent mot påverkan av erfarenheter av arbetslöshet⁶. Denna studies syfte är att tyda vilken effekt politiska övertygelser har för attityder till arbetslösa. Eftersom även tid finns med som en variabel i denna uppsats är det också möjligt att undersöka i vilken mån attityderna har förändrats hos olika grupper av partisympatisörer. Hypotesen i denna del av studien är att de förändringar i attityder till arbetslösa som har skett under 1990-talet och tidigt tjugohundratal delvis har varit en förskjutning inom vänsterblocket till en mer negativ hållning till arbetslösa

⁵ Furåker & Blomsterberg (2003); Svallfors (1996), s.60

⁶ McFayden (1998)

och en mer individualistisk syn på arbetslöshetens orsaker. Vänsterblocket är nu nästan i nivå med det borgerliga blocket när det gäller negativa åsikter om arbetslösa.

Som konstaterats har de svenska uppfattningarna om mottagare av arbetslöshetsersättningen i viss mån följt svängningar i den reella arbetslösheten. Alltifrån en mycket stor misstänksamhet om lättja till en fortfarande hög men svagare misstänksamhet i början av nittiotalet när massarbetslösheten var som värst. Denna förändring ser alltså ut att ha ett samband med ökningen av den reella arbetslösheten⁷. Under senare delen av 1990-talet och första åren av 2000-talet har dock arbetslösheten gått ner. Hur har detta påverkat attityderna till de arbetslösa? Den reella arbetslösheten påverkar naturligtvis sannolikheten att såväl respondenterna skulle vara arbetslösa som att de skulle ha vänner eller familjemedlemmar som är arbetslösa, men kommer denna skillnad även att avspeglas i deras attityder?

Dessa tre faktorer som har valts ut för studien har troligtvis inbördes samband. Politiska sympatier är troligen inte heller oberoende av egna erfarenheter av arbetslöshet. Väljare i vänsterblocket är traditionellt sett från samhällsklasser som drabbas hårdare av arbetslöshet.⁸ Här kommer dock den huvudsakliga frågeställningen in, nämligen vilken variabel som framför allt påverkar en persons uppfattning om arbetslösa, politik eller erfarenhet/kontakt av arbetslöshet?

Den personliga politiska övertygelsen har stor inverkan på attityderna till arbetslösa men vad händer när och om individen får erfarenhet eller kommer i kontakt med arbetslösa och arbetslöshet? Vilken resistens har dessa uppfattningar då mot erfarenhet och kontakt med arbetslöshet?

Hypotesen jag ställer upp är att egna erfarenheter på kort sikt är viktiga när de är direkt påtagliga, när respondenten i fråga är arbetslös, riskerar att bli arbetslös eller har nära vänner som är arbetslösa. Dessa erfarenheter, särskilt om de är flera, kan ha stor inverkan på respondentens syn på arbetslösa och kan överskugga den politiska övertygelsen. Erfarenheter är dock ofta flyktiga till skillnad från den politiska uppfattningen som ligger till grund för den personliga uppfattningen om de arbetslösa.

⁷ Svallfors (1996), s. 60

⁸ Furnham (1983), s. 147

2. Teori och metod

2.1.1 Tidigare forskning om attityder till arbetslösa

Den negativa uppfattningen eller attityden till arbetslösa grundar sig på individens förståelse av arbetslösheten som fenomen. Den stigmatiserande uppfattningen lägger skulden för arbetslösheten på individuella tillkortakommanden hos de arbetslösa. De arbetslösa är lata, ovilliga att arbeta, ointelligenta, okvalificerade eller på något annat sätt skyldiga till sin egen arbetslöshet. Att arbetslösa på något sätt skulle vara mer lagda åt lättja och arbetsvägran är dock inte något som är säkerställt⁹. Uppfattningen om arbetslösa som lata har dock kartlagts i ett flertal studier. Dessa studier har alla undersökt sambandet mellan erfarenhet och attityder gentemot arbetslösa. De brittiska studierna har dock gått längre och analyserat partisympatier och arbetsetik som oberoende variabler.¹⁰

Furnhams arbete från 1982 behandlar inställning till den protestantiska arbetsetiken och dess samband med attityder till arbetslösa. Den visar inte helt oväntat att personer som instämmer med den protestantiska arbetsetiken i större grad skyller mer av arbetslösheten på just de arbetslösa och anser i större utsträckning att arbetslösa inte har de behov som de säger sig ha. De lägger mycket större vikt vid individuella förklaringar än på social problematik. Protestantisk arbetsetik är enligt Furnham en del av ett sammanhållet socialkonservativt attitydmönster. Furnham lägger också fram hypotesen om att dessa attityder till arbetslösa kan förändras som en funktion av den reella arbetslösheten och hur många som instämmer med den protestantiska arbetsetiken vid en given tidpunkt.¹¹

Hans studie från 1983 är en psykologisk studie som grundar sig på en enkät som tvåhundra personer fick svara på (172 respondenter svarade tillräckligt utförligt för att deras svar kunde användas i studien). Enkäten innehöll frågor som behandlade allt från misstänksamhetspåståenden ”Many women getting social security are having illegitimate babies to increase the money they get”, till påståenden som implicerar en annan syn på socialbidragstagare ”Nobody can possibly enjoy living on social security for any period of time”. Respondenterna var mycket eniga om att de arbetslösa fick uppleva skam och stigma, men det var också en mycket stor del av respondenterna som ansåg att de arbetslösa inte gjorde tillräckligt mycket för att skaffa jobb. Respondenter som fick socialbidrag var inte helt förvånande mer positivt inställda till människor som tar emot socialbidrag. Resultaten visar på

⁹ se t.ex. Gallie (1979)

¹⁰ se t.ex. Furnham (1982), (1983); Svallfors (1996); McFayden (1998); Furåker & Blomsterberg (2003)

¹¹ Furnham (1983), s. 277-84

en tydlig relation mellan partipolitiska åsikter och svarsresultat, Labourväljare var i mycket högre grad positivt inställda till bidrag och bidragstagare i kontrast till sympatisörer med det konservativa partiet. Furnham relaterar detta till Pettigrews arbete med attributionsteorin, d.v.s. att negativa företeelser eller beteenden hos individer som inte tillhör den egna gruppen ofta förklaras med hjälp av individuella tillkortakommanden samtidigt som sådana beteenden från en person inom den egna gruppen får förklaringar som otur eller andra externa faktorer. Furnham tolkar dessa skillnader i politiska termer. Traditionellt sett är konservativa väljare medelklass och mer välbeställda än labourväljare och det är mindre sannolikt att de är arbetslösa eller kommer i kontakt med arbetslösa. De kan därför i större utsträckning ha mer negativa inställningar till välfärdssystem.¹²

McFaydens studie från 1998 är en analys som hämtar material från intervjuer med 67 respondenter från Glasgow. Politisk övertygelse är den variabel som i studien framkommer som den som visar på starkast samband med attityder till arbetslösa, även typ av arbete spelade till viss del in. Däremot visade det sig att erfarenhet av arbetslöshet inte hade något signifikant samband med de attityder respondenterna hade till arbetslösa. De som hade haft erfarenhet av arbetslöshet ändrade inte uppfattning p.g.a. dessa erfarenheter. McFaydens slutsats blir att attityder till arbetslösa framför allt påverkas av politiska uppfattningar.

Variationen i utsagorna om arbetslösa pekade också tydligt i en riktning. Labourväljare var mycket mindre varierade i sina till stor del positiva attityder till arbetslösa. Konservativa väljares svar var däremot mer varierade. McFayden tror att detta beror på att konservativa väljare inte vill presentera sig själva som överdrivet negativa till arbetslösa.

Ett intressant samband mellan erfarenhet av arbetslöshet och attityderna till arbetslöshet uttrycktes också i den delen av studien där McFayden undersökte variationen i utsagorna om arbetslösa. De med erfarenhet av arbetslöshet delade in de arbetslösa i flera subgrupper. Dessa erfarenhetsbaserade indelningar och kategoriseringar ändrade dock inte respondenternas generella syn på arbetslösa utan de var till stor del baserade på egna politiska uppfattningar. Mittenväljare delade också in arbetslösa i flera subgrupper men skälen till detta stod dock inte klart.

Den politiska övertygelsen visade sig hos McFayden, precis som hos Furnham, vara en mycket god indikator på vilken typ av attityd till arbetslösa som individen hade och hur de varierade.¹³

¹² Ibid., s. 140-147

¹³ McFayden (1998), s. 194-196

Det brittiska välfärdsystemet är dock på många sätt annorlunda än det svenska. Ersättningsnivåerna är inte inkomstrelaterade och systemet är inte sammanhållet utan bidragstagare får istället tillgång till en komplicerad mix av olika bidragssystem med ett mycket lågt generellt statligt skydd. Labourregeringarna har under efterkrigstiden försökt men inte lyckats att bygga upp ett mer generellt välfärdssystem och konservativa regeringar har avvecklat mycket av det skydd som funnits när de varit vid makten.¹⁴

Komparativa studier av attityder till arbetslösa i Europa visar på både skillnader och likheter. Friedberg och Plougs komparativa studie använder sig av EU-data (Eurobarometer) från sju länder (Danmark, Tyskland, Frankrike, Italien, Irland, Nederländerna och Storbritannien). Det teoretiska ramverket är Esping-Andersens modell med olika välfärdsregimer¹⁵ (liberal, konservativ och universalistisk). Nivån på arbetslöshet eller långtidsarbetslöshet i nationerna som undersöktes hade inte en avgörande effekt på hur viktig arbetslöshetsfrågan tycktes vara. Däremot visade sig den subjektiva bedömningen - att det skulle vara värre arbetslöshetssituation nu än för ett år sedan - ha ett större samband med vikten av arbetslöshetsfrågan. Om personen var arbetslös eller inte var inte en signifikant variabel, däremot var politiska sympatier signifikant. Klassfrågan spelade enbart in i Frankrike och Storbritannien när det gällde uppfattningen om vikten av arbetslöshetsfrågan. Varken arbetslöshetsnivå eller uppfattningen att arbetslösa har ett bra skydd kunde förklara de restriktiva attityderna till arbetslösa. Till skillnad från frågan om vikten av arbetslöshetsfrågan var erfarenhet av arbetslöshet här en signifikant variabel i alla länder förutom i Västtyskland, även klass var här en viktig fråga i både Danmark, Tyskland och Frankrike. Politiska sympatier visade sig också här vara en signifikant variabel i alla länder förutom i Italien. Nivån på arbetslöshetsersättningen visade sig vara en mycket bra indikator på hur väl invånarna ansåg att de arbetslösa var skyddade och till viss del även till frågan om hur viktig arbetslösheten var som problem. Plougs och Fridbergs slutsats blir att även om välfärdsregimerna är mycket olika till sin uppbyggnad så finns det stora likheter i synen på arbetslöshet över Europa och i alla nationer som undersöktes visade det sig att politiska sympatier är starkt sammankopplade med invånarnas attityder till arbetslösa.¹⁶

¹⁴ Svallfors (2004), s. 109

¹⁵ Esping-Andersen (1999)

¹⁶ Fridberg & Ploug (2000), s. 334-48

Blomsterberg och Furåkers undersökning *Attitudes towards the unemployed. An analysis of Swedish survey data* är en analys av data som har samlats in i samband med den svenska arbetskraftsundersökningen (AKU) som omfattar ca 17 000 personer varje månad och är ett representativt urval av den svenska befolkningen i åldrarna 16-64. Ur detta urval drogs slumpmässigt ett mindre urval för de aktuella frågorna och på dessa svarade 1824 personer vilket är en svarsfrekvens på 66%. Bortfallsanalysen visar på ett något större bortfall bland män än kvinnor men inga skillnader i åldersfördelningen.¹⁷

De fyra frågorna/påståendena som analyseras statistiskt lyder: *Den huvudsakliga orsaken till arbetslösheten är? För få jobb eller de arbetslösa själva, Många av dem som får arbetslöshetsersättning skulle kunna få ett arbete om de bara ville, Skillnaden i levnadsstandarden mellan arbetande och arbetslösa är, för stor eller för liten?* och *Samhället borde kräva mer av dem som får arbetslöshetsersättning*. Dessa frågor undersöktes sedan i samband med respondenternas egna erfarenheter av arbetslöshet. Svaren visade att de som var arbetslösa i mycket större utsträckning ansåg att man kunde skylla mindre av arbetslösheten på de arbetslösa och att de inte bara var så att de arbetslösa kunde få ett jobb om de bara försökte. Fyra av fem som var arbetslösa ansåg t.ex. att orsaken till arbetslösheten berodde på att det fanns för få jobb medan bara tre av fem som inte var arbetslösa ansåg att så var fallet. Negativa attityder till arbetslösa var dock vanligt bland de tillfrågade. Helt eller delvis instämde 77,6 % av respondenterna i påståendet att många arbetslösa skulle kunna få ett jobb om de bara ville, 82,9 % instämde helt eller delvis i påståendet att samhället borde kräva mer av de arbetslösa. Dock tyckte 13,7% att skillnaden i levnadsstandard mellan arbetande och arbetslösa var för små.¹⁸

Multivariat analys av datamaterialet visar att dessa skillnader mellan arbetslösa och de som arbetar när det gäller inställning till arbetslösa, är statistiskt signifikant i alla frågor. I den första frågan om vem som står att skylla för arbetslösheten visar det sig finnas en statistisk signifikant skillnad mellan de som har arbetslösa vänner och familjemedlemmar och de som inte har det eller tror att det är sannolikt att bli arbetslösa i framtiden och de som inte tror det, de som har svarat ja är mindre benägna att skylla arbetslösheten på de arbetslösa. Tidigare erfarenhet av arbetslöshet (de senaste tio åren) genererar dock inte en signifikant skillnad i inställning. Vidare kan sägas att kön inte visade sig vara en signifikant skiljelinje och att unga (16-34) i större utsträckning anser att arbetslösheten beror på de arbetslösa. Variabeln socio-ekonomisk status visar att endast egenföretagare signifikant instämmer mer i påståendet om

¹⁷ Gustafsson (2003), s. 20

¹⁸ Furåker & Blomsterberg (2003), s. 193-197

att de arbetslösa står att skylla själva för arbetslösheten än referensgruppen (högre tjänstemän). Det andra påståendet *Många av dem som får arbetslöshetsersättning skulle kunna få ett arbete om de bara ville* visar ungefär sig ha ett likartat resultat med den skillnaden att arbetslöshet i familjen inte längre visar sig vara signifikant. Den intressanta skillnaden är att utbildad arbetskraft och vanliga arbetare visar sig i större utsträckning instämma i påståendet om att arbetslösa skulle kunna hitta ett jobb om de bara ville.¹⁹

När det gäller frågan om klyftorna mellan arbetande och arbetslösa har arbetslösa i större utsträckning åsikten att klyftorna är för stora. De andra variablerna som behandlar erfarenhet av arbetslöshet som t.ex. tidigare arbetslöshet eller arbetslösheten inom familjen visar ingen signifikans. Däremot är de i åldersgruppen 25-34 i större utsträckning än referensgruppen - 35-54 år - villiga att säga att klyftorna är för små. Det är i alla socio-ekonomiska grupper mindre sannolikt att respondenterna tycker att klyftorna är för små än referensgruppen högre tjänstemän. I svaren på den andra frågan om välfärdsamhället, *samhället borde kräva mer av dem som får arbetslöshetsersättning*, finns det inga signifikanta skillnader beroende på socio-ekonomisk status eller kön. Fler respondenter i åldersgruppen 16-34 instämmer dock i påståendet än i referensgruppen 35-54 år. Arbetslösa, personer som tidigare varit arbetslösa eller som har arbetslösa vänner tar i större utsträckning avstånd från påståendet att samhället borde kräva mer av de arbetslösa.²⁰

Furåker och Blomsterberg drar slutsatsen att man säkert kan säga att det finns utbredda stigmatiserande eller potentiellt stigmatiserande attityder till arbetslösa. Dessa åsikter har i sig ett klart samband med vilka erfarenheter man har av arbetslöshet. Tidigare arbetslöshet verkar inte ha någon större effekt på åsikterna. Respondenterna verkar glömma eller omtolka sina egna erfarenheter av arbetslöshet, men detta kan bero på att frågan om respondenterna själva hade varit arbetslösa sträcker sig tio år tillbaka i tiden. Resultatet skulle kanske ha sett annorlunda ut om tidsgränsen varit något närmare i tiden tillägger de.²¹

Den svenska sociologen Stefan Svallfors har också analyserat påståendet, *många av dem som får arbetslöshetsersättning skulle kunna få ett arbete om de bara ville*, (se t.ex. Svallfors 1989, 1996, 2004), och detta påstående kommer i mångt och mycket från hans undersökningar (Åsikter om den offentliga sektorn och skatterna 1986-2004, ISSP 1996, 1999, 2004 och 2006). Svallfors klassificerar denna variabel samt fyra andra påståenden som

¹⁹ Ibid., s. 197-198

²⁰ Ibid., s. 198-200

²¹ Ibid., s. 200-201

behandlar bidrag och sjukvård som uttryck för *välfärdspolitisk misstänksamhet*²², och att de artikulerar en känsla av att mindre behövande åker snålskjuts på välfärdsstaten. Mellan 1986 och 1992 är nivån mycket stabil vad gäller andra åsikter som har att göra med välfärdspolitisk misstänksamhet, förutom den som behandlar arbetslösa, vilket Svallfors förklarar med att arbetslöshetens ökning under denna tidsperiod²³. De fem olika variablerna som mäter välfärdspolitisk misstänksamhet har ett starkt inbördes samband. Sambanden mellan dessa variabler och andra välfärdsfrågor är dock inte lika klara vilket tyder på att de som är misstänksamma mot mottagare av den statliga välfärden är en mycket heterogen grupp när det gäller åsikter i andra välfärdsfrågor.²⁴

2.1.2 Teori

Gordon W. Allports *The Nature of Prejudice* från 1954 försöker skapa en helhetssyn kring fördomar. Lärdomarna från denna stora studie har utvecklats och reviderats under de dryga femtio åren som har gått sedan studien genomfördes. Teorin har varit en viktig byggsten och språngbräda för mycket av senare forskning om fördomar som byggt på, utvecklat och reviderat de centrala aspekterna av Allports teori.²⁵

Även om Allports studie i stort refererar till etniska fördomar är det också möjligt att se negativa attityder till arbetslösa uppkomma ur samma processer som de som formar negativa attityder och fördomar till etniska grupper. Jag kommer här att ge en kort sammanfattning till vissa delar av teorin.

Allports och många efterföljande teorier om fördomar bygger på att se dem som intergruppfenomen. Fördomar skapas och upprätthålls av grupprelationer. Individerna identifierar sig med olika ingrupper (eng: *in-groups*) och utanför dem finns olika utgrupper (eng: *out-groups*). Allport skriver vidare att en ingruppens medlemmar kan beskriva sig själva med ett kollektivt *vi*. Medlemskap i en ingrupp är i Allports ögon mycket av ett subjektivt kriterium och inte något som enbart kan tillskrivas utifrån och en individ kan framhäva vissa gruppstillhörigheter i olika sammanhang av olika anledningar. Dessa ingrupper kan baseras på allt från t.ex. politisk, etnisk, professionell och könsmissig tillhörighet. Medlemskap i en ingrupp beskriver Allport som en väv av vanor och icke-medlemmar definieras av att de

²² De fem påståendena är: *Många av dem som utnyttjar sjukvården är inte alls särskilt sjuka, Många av de som får arbetslöshetsersättning skulle kunna få ett arbete om de bara ville, Många av dem som får socialbidrag är egentligen inte fattiga, Många av dem som får bostadsbidrag borde flytta till mindre och billigare bostäder, Många av de som sjukskriver sig är egentligen inte sjuka.*

²³ Detta påståendes fluktuering över tid behandlas mer utförligt i kapitel 2.3.2.

²⁴ Svallfors (1996), s. 59-72

²⁵ Fiske (2005), s. 48

bryter dessa. Det finns också referensgrupper som individen vill och kanske försöker relatera till, en ingrupp som ses som särskilt tilltalande och som individen vill bli medlem i. Ingrupper kan också vara oattraktiva och individer kan vara medlemmar i ingrupper som de inte vill vara medlem i (t.ex. arbetslösa), men individen strävar hela tiden efter att vara med i grupper som ger honom en god självkänsla enligt Allport. Han menade också att ingruppens signifikans för individen avtog ju större gruppen blev och ju mindre som krävdes för att kunna identifiera sig med den. Detta var dock situationsbaserat och vid speciella tillfällen kan även mycket stora grupper få stor signifikans för många individer. Även om ingrupper logiskt alltid kräver en utgrupp så betyder inte detta att en ingrupp alltid definieras i relation till utgrupper.²⁶

En viktig fråga för den här studien är hur erfarenhet av och kontakt med utgruppen påverkar attityderna till dem. Allport är tvekan till om kontakt med utgruppen eller som Allport benämner det - *effekten av kontakt* - kan leda till minskade fördomar. För Allport är, som tidigare sagts, fördomar intergruppsfenomen där individer identifierar sig in i vissa grupper och denna identifikation med ingruppen kan leda till fördomar mot utgrupper baserade till stor del på uppfattningar av skillnader mellan grupperna.²⁷

Angående kontakter mellan grupper och den inverkan dessa möjligen kan ha för att minska fördomar och negativa uppfattningar ställer sig Allport tvekan. Allport är mycket tydlig med att olika typer av kontakt gör stor skillnad. Flyktig kontakt kan mycket väl förstärka fördomar då individer tenderar vara mera uppmärksamma på tecken som bevisar deras redan fastställda uppfattningar. Närmare relationer menar dock Allport kan göra en större skillnad särskilt om dessa kontakter är på en jämställd nivå. Allport tar här upp hur rasistiska attityder minskade kraftigt när svarta och vita soldater stred tillsammans. I den situationen fanns också gemensamma mål. Allports hypotes om vilka krav som ska vara uppfyllda för att kontakt ska kunna minska fördomar kan sammanfattas i fyra punkter: jämställd status, gemensamma mål, institutionell support samt en uppfattning om att det finns likheter mellan grupperna.²⁸ Senare forskning (t.ex. Pettigrews arbeten) tyder på att många av hans hypoteser fortfarande är användbara utgångspunkter. Hans uppdelning av olika kontaktsätt och deras olika påverkan har utvecklats och undersökts empiriskt. Jämlik status har förmågan att undergräva fördomar om båda grupperna uppfattar sig själva som jämlika i kontaktsituationen. Även gemensamma mål är en del av Allports kontaktteori som tycks ha

²⁶ Allport (1954/79), s. 37-38, 46

²⁷ Ibid., s. 46, 87

²⁸ Ibid., s. 261-81

verifierats i studier av t.ex. idrottslag. Likaså finns det vetenskapligt underlag för att myndigheters stöd i form av lagstiftning och på andra sätt fastställda moraliska riktlinjer om likabehandling har en positiv inverkan för att minska fördomar.²⁹

Pettigrew har utvecklat, omformulerat och försökt uppdatera Allports kontaktteori med de nya empiriska forskningsresultaten som gjorts under ett halvsekel av forskning. Pettigrews sammanställning av kontaktforskning menar att kontaktprocessen måste ses utifrån ett mer longitudinellt perspektiv då omkategoriseringsprocesserna fullt ut kan ske endast under längre tid. Det är med denna användning av kontaktteori som vi kan se ”slående resultat” av minskande fördomar. Som Allport nämner är intima vänskapsband mycket mer effektiva än flyktiga kontakter. Pettigrew menar att *vänskapspotentialen* i intergrupprelationer är nödvändiga för positiva kontakteffekter. *Vänskapspotential* och Allports fyra faktorer (jämförd status, gemensamma mål, institutionell support samt en uppfattning om likhet mellan grupperna) är de faktorerna som är viktiga för lyckade effekter av gruppkontakt.³⁰ Dessa fyra faktorer eller förutsättningar ska enligt Pettigrew dock inte som Allport menar, ses som essentiella, utan underlättande (eng: *facilitating*) förutsättningar som kan generera positiva effekter av gruppkontakt.³¹

Pettigrew och Tropp har även genomfört en metaanalys för att se hur kontakt mellan grupper har visat sig minska fördomar. Metaanalysen använde sig av 515 studier utförda mellan 1940 och 2000. Analysen visar på ett starkt samband mellan gruppkontakt och minskade fördomar. Styrkan i sambandet kontakt mellan grupper och färre fördomar varierar kraftigt mellan olika typer av grupper. Analysen visar t.ex. att kontakter emellan hetero- och homosexuella ger kraftigast minskning av fördomar medan fördomar mellan de med eller utan förståndshandikapp eller fysiska handikapp visar på mycket liten minskning av fördomar.³²

2.1.3 Teorins användning i studien

Allports och Pettigrews kontaktteori kommer i min analys att fungera som ett ramverk med vilket jag försöker förstå kontakteffekternas inverkan på attityder till arbetslösa och den möjliga resistensen attityderna har till kontakteffekter.

Då detta är ett sekundärmaterial som inte har haft denna teoretiska ingång när det skapades så finns det vissa validitetsproblem som måste begrundas. Variablerna som behandlar alla kontakteffekter är med stor säkerhet inte formulerade för att ligga så nära som

²⁹ Pettigrew & Tropp (2005), s. 264-6

³⁰ Pettigrew (1998), s. 75-80

³¹ Pettigrew & Tropp (2005), s. 271

³² Ibid., s. 266-8

möjligt Allports fyra faktorer för goda kontakteffekter. Som Smith skriver uppstår problem när Allports fyra olika punkter inte mäts direkt utan man drar slutsatser utifrån kontexten. Det kan vara mycket svårt att mäta just jämlik status. Smith anser det vanskligt att dra slutsatser om att vänskapsband eller samma ekonomiska situation genererar jämlik status.³³

Kausaliteten i studien kan också vara svår att utröna då det rör sig om en icke-experimentell undersökning av attityder. Det finns inte någon mätning av fördomar före kontakten. Det blir således svårt att skönja det kausala sambandet mellan kontakten och fördomarna. Är det den låga nivån av fördomar som leder till kontakten eller är det kontakten som leder till den låga nivån av fördomar?³⁴

Slutligen ska dock tilläggas att denna studie först och främst kommer att studera erfarenhets- och kontaktvariablerna av arbetslöshet och de politiska variablerna för att se vilka samband de har med attityder till arbetslösa. Allports och utvecklingen av hans kontaktteori kommer att fungera som en teoretisk bakgrund och förklaringsmodell för resultaten, samtidigt finns det inga anspråk att ”testa” teorin.

2.2 Material, metod och operationalisering

Studien är kvantitativ och använder sig av en multivariat analys för att dra slutsatser utifrån de fyra rikstäckande undersökningarna *Åsikter om den offentliga sektorn* 1986 och *Åsikter om den offentliga sektorn och skatterna* 1992, 1997 och 2002. Nedan kommer materialet att presenteras tillsammans med variablerna som har valts ut för att förklara och svara på frågeställningen och den typ av metod som har använts för att räkna fram resultaten och modellerna.

2.2.1 Material

Undersökningarna *Åsikter om den offentliga sektorn* 1986 och *Åsikter om den offentliga sektorn och skatterna* 1992, 1997 och 2002 är utförda av Stefan Svallfors och Jonas Edlund vid den sociologiska institutionen i Umeå. De är breda undersökningar som undersöker den svenska befolkningens attityd till samhällsfrågor såsom skattetryck och ojämlikhetsfrågor. Urvalet är riksrepresentativt för den vuxna svenska befolkningen (16-74). Undersökningarna 1986-1997 har genomförts med hjälp av postenkäter med två påminnelser samt en telefonuppföljning. Datainsamlingen 2002 utfördes med en postenkät med två uppföljningar

³³ Smith (1994), s. 438-55

³⁴ Ibid., s. 441

via brev, sedan en via telefon och till sist en fjärde via brev. Bruttourvalet var 1500 personer 1986 och 2000 personer i följande studier.

2.2.2 Bortfallsanalys

Svarsfrekvenserna i de fyra undersökningarna har varierat mellan 76 % och 57 %. Det finns enligt Svallfors egna bortfallsundersökningar vissa skillnader mellan undersökningarna. Vissa grupper är t.ex. mer svarsbenägna vissa år än andra. Samtidigt är skillnaderna undersökningarna emellan så pass små att de inte påverkar möjligheten att jämföra över tid. De mindre skillnader som finns mellan undersökningarna visar dock att det 1986 när svarsfrekvensen var 66 % fanns en högre svarsandel bland höginkomsttagare samt lägre svarsandel i Stockholm. Svarsfrekvensen 1992 var 76 %, svarsandelen var då högre bland höginkomsttagare. Svarsfrekvensen var 1997 67 %, svarsandelen var lägre i Stockholm. Den sista undersökningen 2002 hade en svarsfrekvens på endast 57 % och svarsandelen var lägre bland unga. En allmän enkätutmattningsverkan verkar vara en möjlig förklaring till de större svarsbortfallen i senare undersökningar, något som lyckligtvis inte verkar ha någon större inverkan på bortfallsstrukturen.³⁵

2.2.3 Operationalisering av variabler och skillnader mellan studierna

Den huvudsakliga beroende variabeln, nämligen påståendet *Många av dem som får arbetslöshetsersättning skulle kunna få ett arbete om de bara ville*, har i undersökningarna fyra svarsalternativ: *instämmer helt*, *instämmer delvis*, *tar avstånd delvis* och *tar avstånd helt*. I min analys har denna variabel dikotomiserats till *instämmer helt eller delvis* alternativt *tar avstånd helt eller delvis* för att underlätta analysen genom att möjliggöra binär logistisk regression (se vidare 2.2.4.). Det finns goda argument för att behålla den ursprungliga uppdelningen i fyra svarsalternativ, då t.ex. *instämmer delvis* inte är en starkt negativ uppfattning och man kan argumentera för att slutsatser därför blir vanskliga att dra. Eftersom det inte finns någon mittpunkt så är det också svårt att avgöra skillnaden mellan *tar delvis avstånd* och *instämmer delvis*. Men vare sig man använder sig av en sammanslagning av *instämmer helt* och *instämmer delvis* eller enbart använder sig av *instämmer helt* som det instämmandet alternativet så blir tendenserna i stort sett samma.³⁶

³⁵ Svallfors (2004), s. 240-241; Svallfors (1999), s. 11-13

³⁶ Svallfors (1999), s. 21

Den oberoende variabeln *politisk sympati* har förenklats till en nominalskalevariabel med tre svarsalternativ *borgerliga blocket*, *vänsterblocket* eller *ingen politisk sympati*. Frågan i alla tre undersökningarna är ställd *Vilket politiskt parti tycker Du är bäst?* Det är inte en fråga om vilket parti respondenten skulle rösta på. I alla undersökningar är gruppen som svarar *Sympatiserar inte med något parti* så pass stor att den är svår att ignorera.

Erfarenhet/kontakt-variablerna analyseras i stor sett utan variabeltransformeringar med två undantag. *Egen erfarenhet av arbetslöshet* har enbart två svarsalternativ, ja och nej. Variabeln *familj/vänners erfarenhet av arbetslöshet* som enbart finns med i datamaterialen från 1997 och 2002 har dikotomiserats till att endast innehålla alternativen *ja* och *nej*. Svarsalternativet *vet inte* har tagits bort för att förenkla analysen. Dess procentuella del³⁷ av svaren var också så pass liten så att den inte kan tänkas vara av något större intresse.

Vidare har variabeln *sannolikhet att bli arbetslös*, som bara finns i undersökningarna från 1997 blivit dikotomiserad. Från att ha innehållit fem svarsalternativ *mycket stor sannolikhet*, *ganska stor sannolikhet*, *ganska liten sannolikhet*, *mycket liten sannolikhet* och *vet inte* till två de två alternativen *stor sannolikhet* och *liten sannolikhet*. Här är till skillnad från de föregående procentsatserna³⁸ större för *vet inte* och beslutet att inte ta med detta svarsalternativ har tagits för att få ett lättförståeligt och konsekvent material. De återstående fyra svarsalternativen har dikotomiserats. Dessa sammanslagningar och borttagningar ska dock inte påverka den slutgiltiga modellen alltför mycket.

Klassvariabeln är uppdelad efter socio-ekonomisk indelning och består av fem olika grupper: arbetare, lägre tjänstemän, tjänstemän i mellanposition, högre tjänstemän och egenföretagare.

Det finns vissa variabelskillnader mellan studierna. I studierna från 1986 och 1992 finns det endast två erfarenhetsvariabler: *arbetslös eller inte*³⁹ samt *egen erfarenhet av arbetslöshet*. Den sistnämnda variabeln skiljer sig dock från de liknande variablerna i undersökningarna från 1997 och 2002 då frågan är: *Har du har varit arbetslös minst en vecka de senaste tre åren*. I undersökningar från 1997 och 2002 är tidsspannet en månad istället för en vecka.

I undersökningarna från 1997 och 2002 finns också frågor om familj/vänners erfarenhet av arbetslöshet och sannolikhet att själv bli arbetslös.

³⁷ 1,7 % 1997 och 3,2 % 2002 svarade *vet inte*.

³⁸ 9,5 % 1997 och 10,5 % 2002 svarade *vet inte*.

³⁹ Variabeln undersöker anställningsform (heltid, deltid o.s.v.) men har i min studie dikotomiserats för analysen.

I undersökningen från 1992 finns också Ny Demokrati som parti i frågan som partisympati samt flera olika partikombinationer⁴⁰ som t.ex. moderaterna+socialdemokraterna. Ny Demokrati har jag placerat i det borgerliga blocket och de olika partikombinationerna har jag placerat i de olika blocken. Om de kan placeras inom några sådana annars har jag uteslutit dem ur analysen (t.ex. moderaterna+socialdemokraterna). Detta ska inte ha haft någon signifikant inverkan på analysen eftersom frekvenserna för dessa partikombinationer är ytterst små, 0,7% sammanlagt 1992.

2.2.4 Metod

Utöver den enkla korstabellpresentation som återfinns i resultatkapitlet är det binär logistisk regression som är den valda metoden att presentera resultaten i den första delen av studien vilken behandlar sambandet mellan erfarenhet och politiska sympatier och dessa variablers samband med att attityder till arbetslösa. Även kön och klass kommer här att presenteras som kontrollvariabler för att se om de i någon större utsträckning påverkar fördelningen. De bivariata logistiska regressions sambanden mellan de oberoende variablerna och den beroende variabeln kommer att presenteras i den första delen av resultatkapitlet.

Valet av logistisk regression ter sig naturlig eftersom den beroende variabeln är operationaliserad till en dikotom variabel, d.v.s. en variabel med endast två möjliga utfall. Då även en tidigare studie använt sig av logistisk regression⁴¹ underlättar detta också en jämförelse.

Vid regressionsanalys med en dikotom beroende variabel kan den logistiska regressionsmodellen användas. I mitt fall är de möjliga utfallen *instämmer helt eller delvis* eller *tar avstånd helt eller delvis*. Den logistiska regressionsmodellen skiljer sig från den linjära regressionsmodellen i tolkningen av b-koefficienten som i linjär regression ger den förväntade eller genomsnittliga skillnaden i y-värde (\hat{y}) då x ökar med en enhet.⁴² Logistisk

⁴⁰ Olika partikombinationerna som var valbara *Åsikter om den offentliga sektorn och skatterna 1992*: Centerpartiet + Miljöpartiet - de gröna, Centerpartiet + Ny demokrati, Folkpartiet liberalerna + Miljöpartiet - de gröna, Folkpartiet liberalerna + Moderata samlingspartiet, Folkpartiet liberalerna + Socialdemokratiska arbetarpartiet, Kristdemokratiska samhällspartiet + Moderata samlingspartiet, Kristdemokratiska samhällspartiet + Socialdemokratiska arbetarpartiet, Moderata samlingspartiet + Ny demokrati, Moderata samlingspartiet + Socialdemokratiska arbetarpartiet, Ny demokrati + Socialdemokratiska arbetarpartiet och Socialdemokratiska arbetarpartiet + annat parti.

⁴¹ Furåker & Blomsterberg (2003)

⁴² $\hat{y} = a + b_1x_1 + b_2x_2 + \dots + b_nx_n$

regression visar sannolikheten för att en händelse skall inträffa vid en enhets förskjutning men detta kan inte enkelt utläsas ur b-koefficienten. Den logistiska regressionsmodellen ger således en sannolikhet mellan noll och ett i parametern p .⁴³ Det intressanta i denna modell är e^β som är oddskvoten och alltså ökningen av oddset för ett positivt utfall av den beroende variabeln givet en ökning av x med en enhet.⁴⁴

En modell av de två determinerande variablernas, *erfarenhet/kontakt av arbetslöshet* och *politiska sympatier*, samband till den beroende variabeln *attityder till arbetslösa* som undersöks blir i min mening inte fruktbar om man utgår endast från tvådimensionella sambandsanalyser där man mäter den beroende variabelns samband till den ena oberoende variabeln och sedan jämför de båda sambanden. För att avgöra hur sambanden verkligen är uppbyggda krävs en multivariat ansats där variablernas inbördes samband kan redas ut och man till slut kan bygga upp en multivariat modell för hur sambanden till den beroende variabeln ser ut.

Den beroende variabeln *attityder till arbetslösa* (y) och de oberoende variablerna *erfarenhet av arbetslöshet*⁴⁵ (x_n) samt *politisk sympati* (z), kommer därför först att undersökas i en trivariat analys. Originalsambandet mellan $[x_n y]$ och marginalsambandet $[z y]$, men även sambandet mellan de båda oberoende variablerna $[z x_n]$ måste undersökas för att få en bild av relationerna mellan de olika variablerna. Framförallt inriktas analysen på att se variablernas samband när z och x_n används som testvariabler, t.ex. sambanden $[x_n y; z]'$ och $[x_n y; z]''$, med andra ord partialsambanden mellan x och y betingat av testvariabeln z .⁴⁶

Det kan dock tilläggas att *politisk sympati* i större utsträckning än i undersökningen används i form av en testvariabel eftersom min hypotes är att politik är den starkare determinerande variabeln som därför kommer att försvaga eller helt påvisa ett skensamband mellan *erfarenhet av arbetslöshet* och *attityder till de arbetslösa*. Analysen kommer således att vara inriktad på de variabler som är signifikanta $[x_n y]$ och sedan lägga in en testvariabel för att se om $[x_n y; z]'$ och $[x_n y; z]''$ innehåller signifikanta skillnader.

$$^{43} p = \frac{1}{1 + e^{-(\alpha + \beta_1 x_1 + \beta_2 x_2 + \dots + \beta_k x_k)}}$$

⁴⁴ Körner och Wahlgren (2006), s. 410-420

⁴⁵ Erfarenhet av arbetslöshet är inte endast en variabel utan x_n får här representera alla olika mått på *erfarenhet/kontakt av arbetslöshet* för en enklare framställning.

⁴⁶ Lazarsfeld (1955), s. 115-119

Den statistiska analysen kommer att avslutas med utformningen av en multipel logistisk regressionsmodell. Denna modell kommer att vara en påbyggnad och sammanflätning av det arbete som jag gjort i de bivariata och trivariata analyserna. Metoden som jag använder mig av är bakåtval där först alla de oberoende variablerna tas med i en multipel logistisk regressionsmodell och sedan tar man bort variablerna en i taget (de som visar på minst samband med den beroende variabeln tas bort först) tills man fått fram en modell där alla variablerna visar på ett statistiskt signifikant samband med den oberoende variabeln.⁴⁷

3. Resultat av statistisk analys

Resultaten av den statistiska analysen kommer att presenteras i två avsnitt. Det första kommer att behandla resultaten från variablerna *politisk sympati* och *erfarenhet av arbetslöshet* och deras samband till attityderna till arbetslösa i en bivariat och trivariat analys. Sedan kommer en multivariat modell att presenteras.

Den andra delen kommer att presentera resultaten av den *reella arbetslöshetsnivån* som en variabel för att avläsa attitydernas sammansättning liksom hur dessa attityders utbredning har förändrats över tid.

3.1 Resultat av variablerna *erfarenhet av arbetslöshet* och *politisk sympati*

Att instämma helt eller delvis i påståendet om att arbetslösa skulle kunna få ett jobb om de bara ville är ingenting som är ovanligt och precis som tidigare studier visat⁴⁸ visar också denna undersökning detta (se tabell 1-4). Svaren till påståendet är dock inte jämnt fördelade över populationen i någon studie. Vid en första anblick kan det tyckas som om både variablerna *erfarenhet av arbetslöshet* och *politisk sympati* har stor inverkan på attityderna till arbetslösa. För det första visar alla undersökningar (se tabell 1-4) en påfallande hög andel som *instämmer helt eller delvis* i påståendet. Andelen som instämmer är dock inte jämnt fördelad över tid (se 3.2).

Vissa mönster kan dock urskiljas. Av erfarenhetsvariablerna är det de arbetslösa som tillfrågas de som har de minst negativa attityderna om arbetslösa (detta stämmer dock inte för 1997 vilket kommer att tas upp senare). Den bivariata logistiska regressionen (se Tabell 5) visar dock att denna variabel bara är signifikant 1992 och 2002. Att den inte är signifikant 1986 kan mycket väl bero på det låga antalet arbetslösa, endast tjugo av de svarande var

⁴⁷ Hosmer & Lemeshow (2000), s. 11-17, 116-128

⁴⁸ se Svallfors (1996), s. 60; Furåker & Blomsterberg (2003), s. 196-197

arbetslösa. Förklaringen till att denna variabel inte är signifikant 1997 kan till stor del bero på den mycket stora gruppen som har familj och vänner som är arbetslösa (59%) och som inte skiljer sig mycket åt när det gäller åsikter hos dem som är arbetslösa (se tabell 3).

Bland frågorna i de olika studierna som frågar om respondentens tidigare erfarenhet av arbetslöshet finns en signifikant skillnad angående attityderna till arbetslösa mellan dem som har haft tidigare erfarenhet av arbetslöshet och de som inte haft erfarenhet i studierna från 1997 och 2002 men inte för den liknande variabeln 1986 och 1992 (se tabell 5). Dessa variabler är som sagt inte jämförbara eftersom frågorna är annorlunda, 1986 och 1992 innebär ett ja att man varit arbetslös minst en vecka de senaste tre åren och 1997 och 2002 att man varit arbetslös minst en månad (se kap. 2.2.1. för en utförligare genomgång av skillnaderna i de olika undersökningarna).

De två variablerna som bara finns i undersökningarna från 1997 och 2002 visar sig också var goda indikatorer för vilken attityd respondenten har. Som man kan se i tabell 3 och 4 så finns det stora skillnader mellan dem som inte har haft arbetslöshet bland familj eller vänner och dem som tror att det är stor eller liten sannolikhet att de kommer att bli arbetslösa inom en snar framtid.

Det finns inget signifikant samband i någon av undersökningarna mellan kön och attityder (se tabell 5) även om det nästintill är signifikant i undersökning från 2002 (sig. 0.0504) men det verkar ändå inte som om detta samband är i någon mån avgörande för vidare analys. Klass (se tabell 5) definierat genom socioekonomisk position (se kap. 2.2.3.) visar ingen entydig bild från de fyra undersökningar utöver det att egenföretagare i alla undersökningar visar sig instämma signifikant mer än referensgruppen högre tjänstemän. När det gäller klassvariabeln innehar 1992 en särställning där alla socioekonomiska grupper är signifikant skilda ifrån referensgruppen.

De båda politiska blocken skiljer sig mycket åt i alla undersökningar (se tabell 1-4). Även om den procentuella andelen som instämmer eller tar avstånd till svaren skiljer sig åt över tid (se vidare 2.3.2) så är mönstret trots allt mycket klart. Det finns en signifikant skillnad mellan de politiska blocken och bland dem som inte sympatiserar med något parti. I den bivariata logistiska regressionen (se tabell 5) förstärks bilden ytterligare då *politisk sympati* till skillnad från de erfarenhetsmässiga variablerna har trestjärnig signifikans i alla undersökningar när det gäller skillnaden mellan det borgerliga blocket och vänsterblocket. De som inte sympatiserar med något parti är det lite svårare att se någon klar bild av vilken typ av uppfattning de har. Som kan ses i tabell 2 och 5 sticker 1992 ut då det där inte finns en signifikant skillnad från det borgerliga blocket.

Tabell 1 Åsikter om den offentliga sektorn 1986 svar till påståendet "Många av de som får arbetslöshetsersättning skulle kunna få ett arbete om de bara ville" i procent.

	Arbetslös	Tidigare arbetslös (minst en vecka de senaste tre åren)	Tycker att något parti inom vänsterblocket är det bästa partiet (s, vpk, mp)	Tycker att något parti inom det borgerliga blocket är det bästa (m, fp, kd, c)	Sympatiserar inte med något parti	Total
Instämmer helt eller delvis	65,0	78,7	72,1	92,6	85,4	81,8
Tar avstånd helt eller delvis	35,0	21,3	27,9	7,4	14,6	18,2
Total	100 (20)	100 (155)	100 (391)	100 (297)	100 (198)	100 (984)

Tabell 2 Åsikter om den offentliga sektorn och skatterna 1992 svar till påståendet "Många av de som får arbetslöshetsersättning skulle kunna få ett arbete om de bara ville" i procent.

	Arbetslös	Tidigare arbetslös (minst en vecka de senaste tre åren)	Tycker att något parti inom vänsterblocket är det bästa partiet (s, vpk, mp)	Tycker att något parti inom det borgerliga blocket är det bästa (m, fp, kd, c, ny demokrati)	Sympatiserar inte med något parti	Total
Instämmer helt eller delvis	54,1	66,8	60,2	76,2	75,3	70,4
Tar avstånd helt eller delvis	45,9	33,2	39,8	23,8	24,7	29,6
Total	100 (61)	100 (229)	100 (462)	100 (484)	100 (308)	100 (1336)

Tabell 3 Åsikter om den offentliga sektorn och skatterna 1997 svar till påståendet "Många av de som får arbetslöshetsersättning skulle kunna få ett arbete om de bara ville" i procent.

	Arbetslös	Tidigare arbetslös (minst en månad de senaste tre åren)	Familj/vänner har under de senaste tre åren varit arbetslösa minst en månad	Mycket eller ganska stor sannolikhet att bli arbetslös inom de närmaste åren	Tycker att något parti inom vänsterblocket är det bästa (s, v, mp)	Tycker att något parti inom det borgerliga blocket är det bästa (m, fp, kd, c)	Sympatiserar inte med något parti	Total
Instämmer helt eller delvis	64,2	65,1	69,0	65,4	64,0	81,8	70,0	71,8
Tar avstånd helt eller delvis	35,8	34,9	31,0	34,6	36,0	18,9	30,0	28,2
Total	100 (67)	100 (252)	100 (691)	100 (214)	100 (353)	100 (355)	100 (424)	100 (1183)

Tabell 4 Åsikter om den offentliga sektorn och skatterna 2002 svar till påståendet "Många av de som får arbetslöshetsersättning skulle kunna få ett arbete om de bara ville" i procent.

	Arbetslös	Tidigare arbetslös (minst en månad de senaste tre åren)	Familj/vänner har under de senaste tre åren varit arbetslösa minst en månad	Mycket eller ganska stor sannolikhet att bli arbetslös inom de närmaste åren	Tycker att något parti inom vänsterblocket är det bästa (s, v, mp)	Tycker att något parti inom det borgerliga blocket är det bästa (m, fp, kd, c)	Sympatiserar inte med något parti	Total
Instämmer helt eller delvis	55,0	70,2	70,6	62,3	71,6	88,3	77,8	78,1
Tar avstånd helt eller delvis	45,0	29,8	29,4	37,7	28,4	11,7	22,2	21,9
Total	100 (40)	100 (178)	100 (453)	100 (130)	100 (412)	100 (291)	100 (334)	100 (1081)

Tabell 5. Resultat av univariat logistisk regression för datamaterialet 1986-2002 variabel för variabel. Inverkan på oddskvoter till att instämma helt eller delvis till påståendet "Många arbetslösa skulle kunna få ett jobb om de bara ville"

	1986	1992	1997	2002
Arbetslös	0,404	0,481**	0,692	0,325**
Inte arbetslös (ref.)	1	1	1	1
Tidigare arbetslös en vecka de senaste tre åren				
Ja	0,791	0,825		
Nej (ref.)	1	1		
Tidigare arbetslös en månad senaste tre åren				
Ja			0,674**	0,600**
Nej (ref.)			1	1
Arbetslöshet bland familj eller vänner minst en månade de senaste tre åren				
Ja			0,689**	0,473***
Nej (ref.)			1	1
Sannolikhet att bli arbetslös inom de närmast åren				
Ganska stor eller mycket stor sannolikhet			0,660*	0,392***
Ganska liten eller mycket liten (ref.)			1	1
Politiska sympatier				
Sympatiserar inte med något parti	0,466*	0,951	0,544***	0,465**
Vänsterblocket	0,207***	0,471***	0,414***	0,334***
Borgerliga blocket (ref.)	1	1	1	1
Kön				
Man	1,238	0,987	1,237	1,336 ⁴⁹
Kvinna (ref.)	1	1	1	1
Socio-ekonomisk position				
Arbetare	1,584	2,166***	1,033	1,521
Lägre tjänstemän	1,921	2,187***	0,899	1,142
Tjänstemän i mellanposition	1,315	1,848**	0,663	1,422
Högre tjänstemän (ref.)	1	1	1	1
Egenföretagare	2,654*	3,244***	6,702***	4,177***

Signifikansnivå: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$.

3.1.1 Resultat av trivariat analys

Resultaten av denna undersökning presenteras överskådligt i tabellerna 6-13 där de erfarenhet/kontakt-variabler (x_n) som visade på en signifikant skillnad testas med politisk sympati (z) som testvariabel för att se hur sambandet till attityder till arbetslösa (y) påverkas.

⁴⁹ sig. 0,0504

Det som framgår klart av alla tabeller är att sambandet minskar i styrka och i flera fall försvinner signifikansen helt i de flesta av de grupper som har politiska sympatier.

I gruppen som inte sympatiserar med något politiskt parti är skillnaden dock större mellan grupperna som har erfarenhet och de som inte har erfarenhet av arbetslöshet (de som har haft erfarenhet eller kontakt med arbetslöshet har mindre negativa uppfattningar). Politisk sympati som variabel verkar således både klarlägga vissa samband som skensamband och tydliggöra andra samband.

Inga variabler ur undersökningen 1986 visade på någon signifikans, varken med eller utan *politisk sympati* som testvariabel. Marginalsambandet mellan att under de senaste åren ha varit arbetslös och rösta på vänsterblocket är dock signifikant (sambandet mellan att vara arbetslös i nuet och politisk sympati visar dock ingen signifikans vilket kan bero på att det finns så pass få arbetslösa respondenter 1986).

Variabeln *arbetslös eller inte* är 1992 signifikant i relation till attityd till arbetslösa (se tabell 5). Bilden skiftar dock något om man lägger till *politisk sympati* som testvariabel (se tabell 6). Sambandet mellan icke-arbetslösa och arbetslösa försvinner i partialsambandet inom vänsterblocket, men i partialsambandet i den borgerliga gruppen förstärks sambandet att arbetslösa instämmer i mindre utsträckning till påståendet i den oberoende variabeln. Marginalsambandet mellan politik och att vara arbetslös är här starkt. Det finns en signifikant skillnad mellan de som inte har någon politisk sympati eller vänstersympatier och de som har borgerliga politiska sympatier. Variabeln *egen erfarenhet av arbetslöshet* visar ingen signifikans vare sig med eller utan *politisk sympati* som testvariabel.

Variabeln *arbetslös eller arbetande* 1997 är inte signifikant och är inte det heller när *politiska sympatier* används som testvariabel. 1997 är variabeln *egen erfarenhet av arbetslöshet* de senaste tre åren och attityder till arbetslösa signifikant. Detta samband försvinner dock helt om man lägger in *politiska sympatier* som testvariabel förutom för de som inte sympatiserar med något politiskt parti där det istället blir starkare (se tabell 7). Den egna erfarenheten av arbetslöshet visar också samband med politisk sympati i marginalsambandet, borgerliga väljare är även här mindre sannolika att ha haft egen erfarenhet av arbetslöshet. I variabeln *familj/vänners erfarenhet av arbetslöshet* försvinner sambandet när *politisk sympati* tas in som testvariabel i alla tre fallen (se tabell 8). Precis som den *egna erfarenheten av arbetslöshet* visar det sig att *familj/vänners erfarenhet av arbetslöshet* visar ett signifikant samband med politiska sympatier. *Sannolikhet att bli arbetslös* (se tabell 9) visar samma tendens som *egen erfarenhet av arbetslöshet*. I

marginalsambandet finns det ingen signifikant skillnad mellan de både politiska blocken. Däremot är de utan politiska sympatier signifikant skilda från de borgerliga.

Undersökning från 2002 visar liknande resultat vid den trivariata analysen av variabeln arbetslös/icke-arbetslös som samma variabel från 1992 (jämför tabell 6 och 10). Sambandet försvinner inom vänsterblocket mellan arbetslösa och icke-arbetslösa samtidigt som det förstärks inom det borgerliga blocket och bland de som inte känner någon sympati för de politiska partierna. Sambandet mellan egen *erfarenhet av arbetslöshet* och attityd försvinner vid införande av testvariabeln i alla tre partialsambanden. Det finns dock en signifikant större andel av dem som har varit arbetslösa som sympatiserar med vänsterblocket än med det borgerliga blocket. Variabeln *familj/vänners erfarenhet av arbetslöshet* visar att sambandet försvinner hos dem som sympatiserar med det borgerliga blocket men försvagas i vänsterblocket och förstärks bland dem utan partipolitiska sympatier (se tabell 12). Även här har respondenter med sympatier i vänsterblocket samt de utan partipolitiska sympatier signifikant större erfarenhet av arbetslöshet. Den sista erfarenhetsvariabeln, *sannolikhet att bli arbetslös*, visar på ett liknande sätt som många tidigare variabler att sambandet försvinner när man lägger till testvariabeln förutom för de som inte har någon sympati för de politiska partierna där sambandet istället förstärks (se tabell 13). Det finns inget samband mellan de båda variablerna *sannolikhet att bli arbetslös* och *politisk sympati*.

Tabell 6. Åsikter om den offentliga sektorn och skatterna 1992. Andelar samt oddskvoter av arbetslösa och icke-arbetslösas som instämmer i påståendet att "Många av de som får arbetslöshetsersättning skulle kunna få ett arbete om de bara ville" med partisympati som kontrollvariabel.

		Arbetslös eller inte (0,481**)			
		Arbetslös		Icke-arbetslös	
		54,1		71,1	
Inga partisympatier (0,305*)		Vänsterblocket (1,136)		Borgerliga blocket (0,242*)	
Arbetslös	Icke-arbetslös	Arbetslös	Icke-arbetslös	Arbetslös	Icke-arbetslös
50,0	76,6	63,0	60,0	44,4	76,7

Tabell 7. Åsikter om den offentliga sektorn och skatterna 1997. Andelar samt oddskvoter av de som har egen erfarenhet av arbetslöshet minst en månad de senaste tre åren som instämmer i påståendet att "Många av de som får arbetslöshetsersättning skulle kunna få ett arbete om de bara ville" med partisympati som kontrollvariabel.

		Egen erfarenhet av arbetslöshet (0,674**)			
		Ja		Nej	
		65,1		73,4	
Ingen partisympati (0,384***)		Vänsterblocket (1,167)		Borgerliga blocket (0,928)	
Ja	Nej	Ja	Nej	Ja	Nej
53,9	75,3	66,3	62,7	80,0	81,2

Tabell 8. Åsikter om den offentliga sektorn och skatterna 1997. Andelar (%) samt oddskvoter av de som har familj eller vänner som har varit arbetslösa minst en månad de senaste tre åren som instämmer i påståendet att "Många av de som får arbetslöshetsersättning skulle kunna få ett arbete om de bara ville" med partisympati som kontrollvariabel.

		Familj/vänners erfarenhet av arbetslöshet (0,689**)			
		Ja		Nej	
Ingen partisympati (1,078)		69,0		76,4	
		Vänsterblocket (1,106)		Borgerliga blocket (1,069)	
Ja	Nej	Ja	Nej	Ja	Nej
68,5	74,7	60,7	69,8	78,9	83,02

Tabell 9. Åsikter om den offentliga sektorn och skatterna 1997. Andelar (%) samt oddskvoter av de som har ganska stor eller mycket stor sannolikhet och ganska liten eller mycket liten sannolikhet att bli arbetslösa inom de närmsta åren och som instämmer i påståendet att "Många av de som får arbetslöshetsersättning skulle kunna få ett arbete om de bara ville" med partisympati som kontrollvariabel.

		Sannolikhet att bli arbetslös (0,660*)			
		Ganska eller mycket stor		Ganska eller mycket liten	
Ingen partisympati (0,526*)		65,4		74,1	
		Vänsterblocket (0,714)		Borgerliga blocket (0,975)	
Ganska eller mycket stor	Ganska eller mycket liten	Ganska eller mycket stor	Ganska eller mycket liten	Ganska eller mycket stor	Ganska eller mycket liten
60,2	74,2	57,4	65,3	81,1	81,5

Tabell 10. Åsikter om den offentliga sektorn och skatterna 2002. Andelar (%) samt oddskvoter av arbetslösa och icke-arbetslösas som instämmer i påståendet att "Många av de som får arbetslöshetsersättning skulle kunna få ett arbete om de bara ville" med partisympati som kontrollvariabel.

		Arbetslös eller inte (0,325**)			
		Arbetslös		Icke-arbetslös	
Ingen partisympati (0,179***)		55,0		79,0	
		Vänsterblocket (0,993)		Borgerliga blocket (0,199*)	
Arbetslös	Icke-arbetslös	Arbetslös	Icke-arbetslös	Arbetslös	Icke-arbetslös
41,2	79,6	71,4	71,6	62,5	89,3

Tabell 11. Åsikter om den offentliga sektorn och skatterna 2002. Andelar (%) samt oddskvoter av de som har varit arbetslösa minst en månad de senaste tre åren som instämmer i påståendet att "Många av de som får arbetslöshetsersättning skulle kunna få ett arbete om de bara ville" med partisympati som kontrollvariabel.

		Egen erfarenhet av arbetslöshet (0,600**)			
		Ja		Nej	
Ingen partisympati (0,537)		70,2		79,7	
		Vänsterblocket (0,780)		Borgerliga blocket (0,628)	
Ja	Nej	Ja	Nej	Ja	Nej
68,4	80,1	67,6	72,8	83,3	88,8

Tabell 12. Åsikter om den offentliga sektorn och skatterna 2002. Andelar (%) samt oddskvoter av de som har familj eller vänner som har varit arbetslösa minst en månad de senaste tre åren som instämmer i påståendet att "Många av de som får arbetslöshetsersättning skulle kunna få ett arbete om de bara ville" med partisympati som kontrollvariabel.

		Familj/vänners erfarenhet av arbetslöshet (0,473***)			
		Ja	Nej		
		70,6	83,6		
Ingen partisympati (0,372***)		Vänsterblocket (0,595*)		Borgerliga blocket (0,607)	
Ja	Nej	Ja	Nej	Ja	Nej
68,5	85,4	65,2	75,9	86,0	91,0

Tabell 13. Åsikter om den offentliga sektorn och skatterna 2002. Andelar (%) samt oddskvoter av de som har ganska stor eller mycket stor sannolikhet och ganska liten eller mycket liten sannolikhet att bli arbetslösa inom de närmsta åren och som instämmer i påståendet att "Många av de som får arbetslöshetsersättning skulle kunna få ett arbete om de bara ville" med partisympati som kontrollvariabel.

		Sannolikhet att bli arbetslös (0,392***)			
		Ganska eller mycket stor	Ganska eller mycket liten		
		62,3	80,8		
Ingen partisympati (0,268***)		Vänsterblocket (0,545)		Borgerliga blocket (0,545)	
Ja	Nej	Ganska eller mycket stor	Ganska eller mycket liten	Ganska eller mycket stor	Ganska eller mycket liten
56,5	82,9	59,6	73,0	82,1	89,4

3.1.2 Resultat av multipel logistisk regression

Som framgår i tabell 5 så är det bara politisk sympati som har ett statistiskt säkerställt samband med attityder till arbetslösa 1986. I datamaterialet från 1992 finns det dock ett signifikant samband även med variabeln *arbetslös eller inte*. Vid sammansättningen av den logistiska regressionsmodellen visade det sig att det inte finns någon anledning att utöka modellen från att enbart innehålla *politisk sympati* med någon av de båda erfarenhetsvariablerna eftersom dessa inte tillför en signifikant förbättring av modellen.

Datamaterialen från 1997 och 2002 visar dock på flera intressanta samband. Som framgår av tabell 14 så finns det en verklig anledning att ta med *familj och vänners erfarenhet av arbetslöshet* och *sannolikhet att bli arbetslös* som variabler i modellen för datamaterialet från 1997 data då dessa variabler signifikant påverkar datamaterialet.

Modellen för datamängden från 2002 visar precis som datamängden från 1997 att *familj och vänners erfarenhet av arbetslöshet* och *sannolikhet att bli arbetslös* är signifikant.

I alla tabeller är klassvariabeln borttagen även om gruppen egenföretagare visar på signifikans i alla undersökningar. Detta då jag anser att denna lilla och mycket mångsidiga grupp inte tillför modellen något av värde.

Tabell 14 Multipla logistiska regressionsmodeller med *missbruk av arbetslöshetsersättningen* som beroende variabel, material från 1986, 1992, 1997 och 2002 presenterat i oddskvoter.

	Konstant	Partisympati (1 = inga sympatier, 2 = vänsterblocket, Borgerliga blocket ref =1)	Sannolikhet att bli arbetslös	Familj/vänners arbetslöshet
1986	12,409	1: 0,484* 2: 0,205***	-	-
1992	3,167	1: 0,956 2: 0,469***	-	-
1997	5,644	1: 0,628* 2: 0,411***	0,700*	0,698*
2002	11,480	1: 0,502** 2: 0,321***	0,461***	0,555***

Signifikansnivå: * p < 0,05; ** p < 0,01; *** p < 0,001

3.2 Reell arbetslöshetsnivå och attitydförändringar över tid

En enkel linjär regression med *attityder till arbetslösa* som beroende och *reell arbetslöshet*⁵⁰ som oberoende variabel visade på en stark korrelation med $r^2 = 0,66$. Resultatet är dock inte signifikant då ($p = 0,186$), vilket naturligtvis kan bero på att det inte finns så mycket data att tillgå. Denna fråga har dock ställts flera gånger i andra undersökningar och med mer data kanske en bättre och mer tillförlitlig bild av sambandet mellan reell arbetslöshet och attityder till arbetslösa kunna utläsas.

Skillnaden mellan undersökningarna (se diagram 1) kan dock studeras statistiskt och det finns statistiskt säkerställda förändringar av *attityder till arbetslösa* mellan 1986 och 1992 och mellan 1997 och 2002. Däremot är skillnaden inte säkerställd mellan 1992 och 1997. Denna signifikanta skillnad i attityder över tid tyder ändå på att attityderna förändras i takt med arbetslöshetsnivån även om inte den exakta korrelationskoefficienten kan räknas ut.

Om man ser till förändringen inom de politiska grupperna märks att de som instämmer till påståendet att arbetslösa skulle kunna få ett jobb om de bara ville har följt liknande trender (se diagram 2⁵¹) (med undantag för gruppen *ingen sympati med något parti* 1992 då de har ungefär samma värde som de borgerliga). Skillnad mellan grupperna är således inte i någon större utsträckning påverkad över tid.

⁵⁰ Källa: *Sysselsättning och arbetslöshet 1976-2004*, SCB 2005-11-21

⁵¹ För exakt värden se tabell 1-4

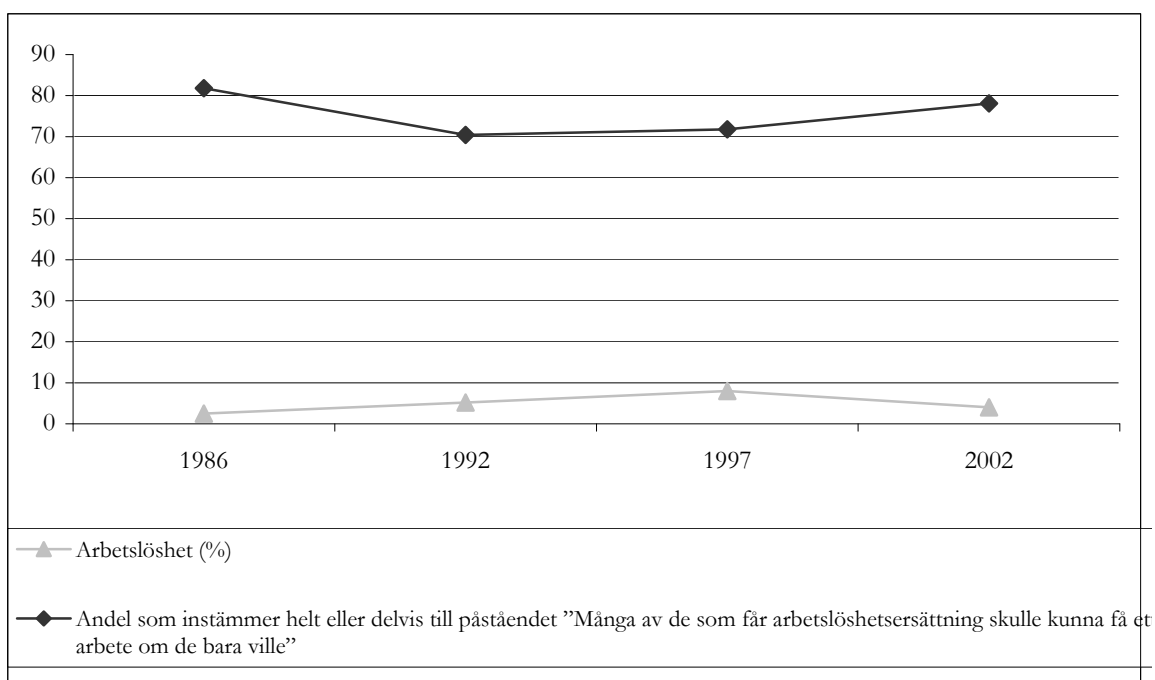

Diagram 1.

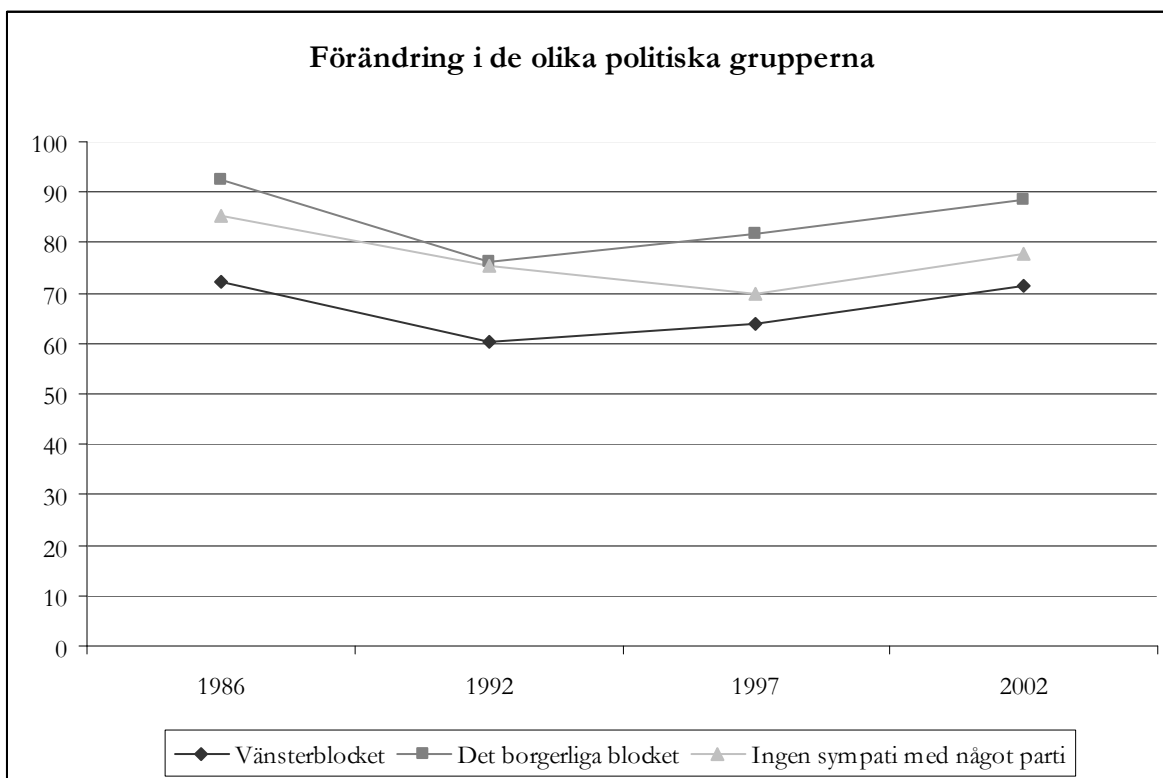

Diagram 2.

4. Slutsats, diskussion och sammanfattning

4.1 Slutsats och teoretisk analys av statistiska modeller

Den första delen av resultatkapitlet visar på hur erfarenhetsvariablernas egentliga korrelation med misstänksamhetsvariabeln mot arbetslösa kompliceras när politiska sympatier får fungera som testvariabel. Analysen ger inga entydiga svar av hur det hela hänger ihop förutom att individens politiska sympatier är en mycket starkare determinant för åsikter om arbetslösa än vad erfarenhet eller kontakt med arbetslösa är. Individer med borgerliga partisympatier har genomgående under åren 1986-2002 haft en negativare syn på arbetslösa än både individer utan politiska sympatier och de som sympatiserar med vänsterblocket.

Även om skillnaden mellan de politiska grupperna är tydlig och har en otvetydig signifikans är det viktigt att tillägga att denna misstänksamhet inte är ovanlig vare sig bland vänsterväljare eller bland dem som inte har några partisympatier. Det är i alla undersökta grupper en majoritet som instämmer helt eller delvis i påståendet. Därför kan det vara viktigt att poängtera att påståendet inte innehåller någon mer precis negativ uppfattning som t.ex. påståendet som analyseras i Furåker och Blomsterbergs studie *Den huvudsakliga orsaken till arbetslösheten är? För få jobb eller de arbetslösa själva*. Uttalandet innehåller den mer vaga formuleringen *Många arbetslösa...*, och jag kan därför inte göra anspråk på att säga att alla som instämmer i påståendet har en klar och starkt negativ bild av arbetslösa utan att den är som Svallfors benämner den en mer generell misstänksamhetsvariabel⁵².

Allport pekar på att vänskapliga kontakter ofta sänker nivån av misstänksamhet och fördomar⁵³, Pettigrews värderar vänskapen ännu högre och ser det som essentiellt att i alla fall kontaktsituationen erbjuder *vänskapspotential*⁵⁴ för att kontakt ska kunna leda till minskade fördomar. När variabeln *familj/vänners erfarenhet av arbetslöshet* från 1997 och 2002 som på ett direkt sätt undersöker sambandet mellan vänskaps kontakteffekt undersöks visar det sig också att denna variabel spelar en stor roll i de negativa attitydernas utbredning.

Jämlig status mellan grupperna som också är en av Allports variabler för minskande av fördomar mellan grupper representeras i denna undersökningen bäst av variablerna *arbetslös eller inte* (de tillhör här faktiskt samma grupp), *egen erfarenhet av arbetslöshet* (de har tidigare haft samma status och tillhört samma grupp) samt i viss mån *sannolikhet att bli arbetslös* (det finns en möjlighet att de får samma status och tillhör samma grupp).

⁵² Svallfors (1996), s. 59-72

⁵³ Allport (1954/79), s. 264-8

⁵⁴ Pettigrew (1998), s. 76

Antagandet om jämlik status är en slutsats dragen ur frågorna och kan inte uppfattas som ett direkt mått på jämlik status och även om en situation kan te sig jämlik utifrån så är det mycket möjligt att den inte uppfattas så.⁵⁵

En traditionellt mer positiv inställning bland vänsterväljare till arbetslöshetsförsäkring och de arbetslösa kan ses som *institutionellt sanktionerad inställning*⁵⁶. Politiska grupperingar konstituerar också ingrupper som vävs samman av gemensamma vanor och idéer och där kan också en positivare inställning till arbetslösa involveras (det motsatta skulle vara sant för de borgerliga väljarna). Att tillhöra ingruppen *vänsterblocket* alstrar således en positiv *institutionellt sanktionerad inställning* för attityder gentemot arbetslösa, en av de fem underlättande förhållandena som Pettigrew ställer upp för lyckade kontakteffekter.⁵⁷

Det starka sambandet mellan politisk sympati och åsikter om arbetslösa tyder med andra ord på att denna uppfattning är något som hänger samman med ett helt system av värderingar (en självklarhet kan tyckas) som inte är lättpåverkade av erfarenhet men de är heller inte huggna i sten, som de variationer i attityder inom de politiska grupperna som undersökningen presenterar. Tabell 6 och 10 visar att bland de borgerliga väljarna som var arbetslösa när de tillfrågades finns det en signifikant lägre andel som har uppfattningen att arbetslösa skulle kunna skaffa ett jobb om de bara ville. Denna variabel ska således inte ställas emot erfarenheter och kontakter med arbetslösa inom ramen för Allports kontakteffekter utan istället integreras som en del i den och användas som förklaringsmodell när jag ställer upp vilka förutsättningar för optimal intergruppkontakt är uppfyllda och hur de påverkar attityderna till arbetslösa utifrån Allport och Pettigrews intergruppkontaktteori.

Av Allports fyra (fem med Pettigrews tillägg) underlättande förutsättningar för minskade fördomar vid kontakt har endast tre varit med i analysen, jämlik status, institutionellt stöd och vänskapspotential, och därför kan studien inte göra anspråk, på att testa teorin. De delar av teorin som faktiskt kan undersökas i studien har dock alla visats ge signifikanta resultat. Endast en av förutsättningsvariablerna som är signifikant inkluderar dock samtidigt kontakt som en av Allports förutsättningar inkluderas, nämligen *familj/vänners erfarenhet av arbetslöshet*. Jag förutsätter här att man har haft kontakt med de vänner eller familjemedlemmar som varit arbetslösa. För att visa på kontakteffekternas inverkan på attityderna och hur de olika förutsättningarna förändrar denna påverkan har det varit

⁵⁵ Smith (1994), s. 440

⁵⁶ Allport (1954/79), s. 281; Pettigrew & Tropp (2005), s. 265-6

⁵⁷ Pettigrew & Tropp (2005), s. 271

nödvändigt att göra en extra variabeltransformation. Denna variabel benämns här som *sammanslagning av signifikanta förutsättningar* och kan bara undersökas på data från 1997 och 2002, eftersom det är endast där kontakteffekter verkligen kan undersökas. Sammanslagning görs genom att alla dessa variabler slås ihop och bildar i sin tur en variabel vars olika värden innefattar hur många av de förutsättningarna som uppfylls i samband med kontakt. Variabeln presenteras nedan i tabell 15. De tre förutsättningarna som undersöks är således vänskapspotential (variabeln *familj/vänner erfarenhet av arbetslöshet*), jämlik status (*sannolikhet att bli arbetslös*) och institutionellt sanktionerad inställning (*politisk sympati med vänsterblocket*).

Tabell 15. Förklaring till variabel *sammanslagning av signifikanta förutsättningar* samt andelar (%) i datamaterialen från 1997 och 2002 som instämmer i påståendet om arbetslösas missbruk av arbetslöshetsförsäkringen.

Värde på variabeln <i>sammanslagning av signifikanta förutsättningar</i> . ⁵⁸	Förutsättningar uppfyllda för lyckad kontakteffekt.	1997	2002
1	<i>familj/vänners erfarenhet av arbetslöshet, politisk sympati med vänsterblocket och sannolikhet att bli arbetslös</i>	50,0	55,3
2	<i>familj/vänners erfarenhet av arbetslöshet och politisk sympati med vänsterblocket</i>	63,4	66,7
3	<i>familj/vänners erfarenhet av arbetslöshet och sannolikhet att bli arbetslös</i>	64,6	51,3
4	<i>familj/vänners erfarenhet av arbetslöshet</i>	75,7	81,6
5	Ingen.	81,0	89,0

Denna tabell visar hur uppfyllda förutsättningar för optimal kontakt i samband med kontakt med arbetslösa minskar de negativa attityderna mot gruppen, (skillnaden mellan utfall 2 och 3 2002 är inte signifikant därför kommer jag inte vidare att diskutera detta som visserligen ser intressant ut men kan ha uppkommit av slumpen). Nedan i tabell 16 finns oddskvoterna

⁵⁸ Eftersom endast *familj/vänners erfarenhet av arbetslöshet* innehåller kontakt har de tre möjliga utfallen, där enbart någon eller båda av förutsättningsvariablerna *politisk sympati med vänsterblocket* samt *sannolikhet att bli arbetslös*, inte inkluderats i denna variabel

för en logistisk regression med samma variabler. Intressant att notera är att enbart *familj/vänners erfarenhet av arbetslöshet* utan att någon av de andra förutsättningarna är uppfyllt inte är signifikant skild från att ingen förutsättning är uppfyllt 1997.

Tabell 16. Förklaring till variabel *sammanslagning av signifikanta förutsättningar* samt en logistisk regression med oddskvoter från datamaterialet från 1997 och 2002, beroende variabel är *attityder till arbetslösa*.

Värde på variabeln <i>sammanslagning av signifikanta förutsättningar</i> . ⁵⁹	Förutsättningar uppfyllda för lyckad kontakteffekt.	1997	2002
1	<i>familj/vänners erfarenhet av arbetslöshet, politisk sympati med vänsterblocket och sannolikhet att bli arbetslös</i>	0,235***	0,153***
2	<i>familj/vänners erfarenhet av arbetslöshet och politisk sympati med vänsterblocket</i>	0,408***	0,248**
3	<i>familj/vänners erfarenhet av arbetslöshet och sannolikhet att bli arbetslös</i>	0,430**	0,131***
4	<i>familj/vänners erfarenhet av arbetslöshet</i>	0,734	0,549*
5	Ingen.	1 (ref)	1 (ref)

Relationen mellan de oberoende variablerna och misstänksamhet mot arbetslösa talar mycket för Allport och Pettigrews syn på kontakteffekter. Tabellerna ovan visar hur kontaktteorin ger resultat i intergrupprelationen mellan *arbetslösa* och *icke-arbetslösa*.

Vissa egenheter i materialet är dock svårare att förklara med intergruppkontaktteorin. I t.ex. tabell 6, 7, 9, 10, 12 och 13 kan läsas att de med inga partisympatier påverkas starkt av erfarenheter/kontakter av arbetslöshet. Detta är något som är svårförklarat med den slutledning som jag har presenterat ovan och är något som måste förklaras på andra sätt. McFayden visar på ett liknande fenomen i sin studie, nämligen att den generella synen på arbetslösa i stort sett är oförändrad inom de politiska grupperna. McFayden drar slutsatsen att

⁵⁹ Eftersom endast *familj/vänners erfarenhet av arbetslöshet* innehåller kontakt har de tre möjliga utfallen, där enbart någon eller båda av förutsättningsvariablerna *politisk sympati med vänster blocket* samt *sannolikhets att bli arbetslös*, inte inkluderats i denna variabel

kontakteffekterna istället införlivas i individens tankevärld som subgrupper av arbetslösa som är mer eller mindre lata.⁶⁰

I relation till tid och faktisk arbetslöshet (se 3.2) har denna variabel också varierat. Sambandet mellan dessa två har jag inte statistiskt signifikant bevisat men det går ändå att skönja en kausalitet. En hög arbetslöshet som inte från samhällspolitiskt håll skylls på de arbetslösa borde ju om något påverka synen på de arbetslösa som den egentliga orsaken till sin egen arbetslöshet. Nedgången i instämmandet till påståendet under massarbetslösheten på 90-talet har inte uppkommit av en slump. Detta är även effekter som nämns som möjliga av både Svallfors och Furnham. Här krävs mer studier.⁶¹

4.2 Sammanfattning, diskussion och idéer inför framtida studier.

Frågeställningen som inledde studien var att hitta determinanter för attityder till arbetslösa. Av de tre som undersöktes är det ganska klart att politisk övertygelse har en mycket stark inverkan på synen på arbetslösa som lata. De med högersympatier har en mer negativ inställning till arbetslösa än de med vänstersympatier. Någonstans mittemellan finner man dem som svarade att de inte har partipolitiska sympatier. Erfarenheter och kontakter med arbetslösa och arbetslöshet har också inverkan men den är inte lika tydlig. När det finns ett signifikant samband leder det dock alltid till mindre negativa attityder till arbetslösa. Slutligen har den reella arbetslösheten en inverkan på den generella nivån av aversion mot arbetslösa men den verkar inte ha någon större inverkan på proportionerna. Hypotesen att vänsterväljare på något sätt skulle ha kommit ifatt högerväljare kan alltså inte styrkas.

Det står ändå klart att den utomstående situationen påverkar attityderna. Detta kan bero på att gruppskillnaderna alltmer suddas ut under perioder av hög arbetslöshet. När sannolikheten att själv kunna bli arbetslös blir större och gruppskillnaderna mellan arbetslösa och arbetande inte blir lika påtagliga blir heller inte anklagelsen om misslyckande lika trovärdig.

Allport skriver att om gruppskillnaderna i ett heterogent samhälle är mycket tydliga och det finns begränsade resurser (t.ex. jobb) finns det stora möjligheter för att konflikt mellan olika grupper kan leda till fördomar.⁶² Men eftersom att gruppskillnaden mellan arbetslösa och arbetande faktiskt minskas under tider av hög arbetslöshet och osäkerhet kring arbete blir konflikten mindre mellan dessa grupper i en tid av hög arbetslöshet. Andra gruppkonflikter

⁶⁰ McFayden (1998), s. 195

⁶¹ Svallfors (1996), s. 59-72; Furnham (1982), s. 284

⁶² Allport (1954/79), s. 221-222

blir möjligtvis mer prominenta, t.ex. etniska, men eftersom den tydliga gruppskillnaden mellan arbetslösa och arbetande blir mindre påtaglig borde också konflikten mellan arbetande och arbetslösa, som kanske inte så mycket är en konflikt om jobb utan istället om de arbetandes pengar i form av t.ex. arbetslöshetsersättning och de positiva attribut som tillskrivs arbetande, blir mindre viktig i individernas medvetande och fördomarna skulle således minska. Istället för att beskylla arbetslösa för lättja, som då har blivit en mer diffus grupp, läggs fokus istället på andra uppfattade konflikter om jobb och andra grupper får skulden för *arbetslösheten*. Den inneboende konflikten mellan arbetande och arbetslösa får större utrymme när det finns en tydligare skillnad mellan grupperna.

Senare studier av fördomar har poängterat att en relevant utgrupp måste identifieras för att en konflikt skall skapas om vad som förstås som ett nollsummespel om samhällets resurser. Denna konflikt måste också ha en ideologisk och situationsbaserad grund. Konflikter mellan grupper kan också uppdelas mellan konflikter över knappa ekonomiska resurser eller makt, eller mer symboliska faktorer som värden och distinktioner mellan grupper.⁶³

Den ideologiska grunden till aversionen och fördomarna mot arbetslösa kan kanske finnas hos Bauman. Han argumenterar för att arbete i det nya konsumtionssamhället har förlorat en stor del av sin betydelse och kan inte längre i lika hög grad definiera en människa. Den tidigare arbetsetiken vars samhälleliga mål var full sysselsättning gjorde arbete till norm och arbetslöshet till en abnormal företeelse som man försökte förklara på olika sätt, beroende antingen på individuella eller samhälleliga orsaker. I konsumtionssamhället finns fortfarande en rest av arbetsetiken, nämligen dess patologiska syn på arbetslösheten. De individuella förklaringarna har fått fotfäste mer och mer i samhället, fattiga har enbart sig själva att skylla. Det normala livet i ett konsumtionssamhälle bygger på att kunna välja och tillgodogöra sig de olika upplevelseorienterade val som är tillgängliga. Ett lyckligt liv blir att kunna tillgodogöra sig så många val som möjligt. Därför blir den arbetslöse med denna logik de facto en misslyckad människa. De fattiga, till vilka de arbetslösa hör, kan inte göra tillräckligt många val och kan inte konsumera tillräckligt mycket för att anses ha ett normalt liv. De är i Bauman ord ”flawed consumers”. Den arbetslöse har massor av tid men han har inget meningsfullt att fylla den med, vilket leder till att den arbetslöse blir uttråkad. Lyckan är att kunna konsumera för att kunna försäkra sig mot att bli uttråkad. Upplevelser med hjälp av konsumtionsvaror av allehanda slag, är något den arbetslöse är oförmögen till.⁶⁴

⁶³ Esses et al (2005), s. 233-239

⁶⁴ Bauman (1998), s. 36-41

Arbetslösa tillskrivs här dåliga attribut för att markera en gruppdistinktion som är till fördel för dem som inte är arbetslösa. När konflikten om jobb har minskat och sannolikheten minskar att stora grupper skall bli arbetslösa vidtar konflikten mellan arbetande och arbetslösa och den arbetslöse blir återigen medlem av en distinkt grupp som kan beskyllas för att vara misslyckad. Ju mer distinkt de arbetslösa kan skiljas från de arbetande desto större del av deras misär kan skyllas på dem själva och således ökar både viljan att se dem som misslyckade och intresset för mer individuellt baserade lösningar för deras försörjning.

Allports teori om kontakteffekter (och Pettigrews efterföljande arbete) har varit grunden till den teoretiska ansatsen i denna studie för att undersöka relationen mellan erfarenhet/kontakt och attityder till arbetslösa. Denna del av studien har utelämnat *reell arbetslöshet* som variabel men har trots det dragit fördel av studiens longitudinella karaktär då reliabiliteten ökar när man kan jämföra resultaten mellan undersökningarna, särskilt de från 1997 och 2002.

De finns stöd i undersökningen för Allports och Pettigrews intergruppkontaktteori. Allports fyra förutsättningarna och Pettigrews femte som i teorin är underlättande för lyckade kontakteffekter har i olika utsträckning kunnats analyseras (se kapitel 4.1) och dessa förutsättningar har kunnat visas ge resultat.

Allports fördomsteori ger dock ingen inblick i eller svar på varför skillnaden i politisk sympati starkare påverkar inställning till arbetslösa än någon form av kontakt. Detta är studiens främsta teoretiska svaghet. Den kan genom sina olika teoretiska ansatser argumentera för varför kontakt påverkar individen och hur olika förutsättningar påverkar attitydsskillnader men den kan inte förklara skillnaderna i påverkningsgrad. Detta har istället enbart fått presenteras som statistiskt signifikanta samband av olika styrka. Som påpekats tidigare är den variabel som har starkast samband med attityder till arbetslösa politisk sympati. Det har dock inte kunnat förklaras varför just den är starkare än erfarenhet eller kontakt. Det finns helt enkelt inte utrymme att ta de anspråken med utgångspunkt i materialet och de statistiska modellerna (tabell 14) får istället presenteras som en möjlig utgångspunkt för mer djuplodande forskning på det området. Men det står helt klart att det inte är önskvärt att undersöka attityder om arbetslösa utan att ta med politiska sympatier som förklaringsvariabel.

Studien har lidit en del av sin retropektiva karaktär då den har fått ta dra slutsatser om de fyra förutsättningarna med hjälp av en något bakvänd slutledning. I en framtida studie skulle detta kunna rättas till med mer direkta frågor om t.ex. upplevelsen av jämlik status med arbetslösa eller med frågor om upplevd skillnad av social eller ekonomisk status eller om det

finns olika grupper av arbetslösa och inbördes ranking emellan dessa olika grupper. Det som har varit mest frustrerande är dock den stora skillnaden mellan undersökningarna från 1986 och 1992 jämfört med dem från 1997 och 2002. Den slutgiltiga analysen har nästan enbart fått göras utifrån datamaterialet från de två senare undersökningarna då dessa har innehållit så pass mycket mer information, vilket gjort att studien förlorat mycket av möjligheten att jämföra över tid.

Att det bara är en beroende variabel är också något som har försvagat studien. Med tanke på studiens syfte och dess anspråk att studera förändring över tid har detta varit ofrånkomligt, då jag inte funnit några andra datamängder som innehållit fler variabler som kan jämföras över tid. Även om det naturligtvis komprometterar studiens validitet och djup fanns det inga andra vägar att ta.

För att vidga inblicken i respondenternas attityder till arbetslösa är fler frågor angående samhällets funktion och arbetets roll i samhället viktigt t.ex. fler frågor om arbetsetik.⁶⁵ Även en utökning av antalet oberoende variabler som har att göra med politiska uppfattningar och värderingar. Variabler som kanske inte direkt har att göra med partipolitik utan fler variabler som undersöker synen på t.ex. ansvarsfördelning inför arbetslösa, synen på samhällets roll i att ta hand om de arbetslösa och till vilken utsträckning, de arbetslösas ansvarar för sin egen situation i jämförelse med andra svaga grupper i samhället o.s.v. En ny undersökning får dock självklart bristen att den inte så lätt kan jämföras med tidigare studier och således förlorar den dess longitudinella karaktär och styrkan som finns i en sådan studie där man kan undersöka om dessa tendenser och samband återkommer vid olika tidpunkter eller om de är knutna till tidpunktens unika kontext.

⁶⁵ se t.ex. Furnham (1982).

Litteraturförteckning

Allport, Gordon (1954/1979). *The Nature of Prejudice*. Cambridge, MA. Perseus Books.

Bauman, Zygmunt (1998). *Work, consumerism and the new poor*. Open University Press

Brown, Rupert & Zagefka, Hanna (2005). *Ingroup Affiliation and Prejudice*. In: Dovidio, Glick & Rudman eds. *On the Nature of Prejudice: Fifty Years After Allport*. Blackwell

Esping-Andersen, Gøsta (1999), *Social Foundations of Postindustrial Economies*, Oxford University Press

Esses, Victoria M.; Jackson, Lynne M.; Dovidio, John F. & Hodson, Gordon 2005. In: Dovidio, Glick & Rudman eds. *On the Nature of Prejudice: Fifty Years After Allport*. Blackwell

Fridberg, Torben & Ploug, Niels (2000). *Public Attitudes to Unemployment in Different European Welfare Regimes*. In: Gallie, Duncan & Paugam, Serge eds. *Welfare Regimes and the Experience of Unemployment in Europe*. Oxford University Press

Fiske, Susan T. (2005). *Social Cognition and the Normality of Prejudgement*. In: Dovidio, Glick & Rudman eds. *On the Nature of Prejudice: Fifty Years After Allport*. Blackwell

Furnham, Adrian (1982). *The Protestant work ethic and attitudes towards unemployment*. *Journal of Occupational Psychology*, Volume 55, 1982: 277-285

Furnham, Adrian (1983). *Attitudes towards the unemployed receiving social security benefits*. *Human Relations*, Volume 36:2, 1983: s. 135-155

Furåker, Bengt & Blomsterberg Marianne (2003). *Attitudes towards the unemployed in Sweden*. *International Journal of Social Welfare* 2003: 12: 193-203

Hosmer, David W. & Lemeshow, Stanley (2000). *Applied Logistic Regression, Second Edition*. John Wiley & Sons, Inc.

Gallie, Duncan (1979). *Are the unemployed an underclass*. Hawkins

Grint, Keith (2005). *The Sociology of Work, 3rd edition*. Cambridge. Polity Press

Körner, Svante & Wahlgren Lars (2006). *Statistisk dataanalys*. Lund, Studentlitteratur.

Lazerfeld, Paul F. & Morris Rosenberg (1955). *The Language of Social Research: A Reader in the Methodology of Social Research*. The Free Press

Pettigrew, Thomas F. (1998). *Intergroup Contact Theory*. Annual Review of Psychology 1998: 49:65-85

Pettigrew, Thomas F. & Tropp, Linda (2005). *Allport's Intergroup Contact Hypothesis*. In: Dovidio, Glick and Rudman eds. *On the Nature of Prejudice: Fifty Years After Allport*. Blackwell

Smith, Christopher B. (1994). *Back and to the Future: The Intergroup Contact Hypothesis Revisited*. Sociological Inquiry, Vol. 64, No.4: 438-455

Starrin B, Jönsson LR (1998). *Ekonomisk påfrestning, skamgörande erfarenheter och ohälsa under arbetslöshet*. Arbetsmarknad & arbetsliv 4(2) : 91-108

Ström, Sara (2005). *Family Perspectives on Unemployment: Panel Survey Evidence from Sweden of the 1990s*. In: Carroll, Eero & Eriksson, Lena eds. (2005). *Welfare Politics Cross-Examined: Eclecticist Analytical Perspectives on Sweden and the Developed World from the 1880s to the 2000s*. Amsterdam. Aksant

Svallfors, Stefan (1996). *Välfärdsstatens moraliska ekonomi*. Umeå. Boréa.

Svallfors, Stefan (1999). *Mellan risk och tilltro: Opinionsstödet för en kollektiv välfärdspolitik*. Umeå universitets tryckeri.

Svallfors, Stefan (2004). *Klassamhällets kollektiva medvetande*. Umeå. Boréa.